120 kr

SUNNE-BYGDA

Årgång 30 ❧ ÅRSSKRIFT FÖR SUNNE HEMBYGDSFÖRENING ❧ År 2022

Välkommen som medlem i Sunne Hembygdsförening

Avgift, enskild medlem ..... 135 kr
Familj ..... 210 kr
Företag ..... 260 kr

I medlemsavgiften ingår:
- Medlemstidningen Sunne-Bygda
- Reducerad hyreskostnad, lika med medlemsavgiften, för Askersbygården
- Hemlig resa för medlemmarna 2022

Sunne Hembygdsförening

Hembygdsvägen 7
686 31 Sunne
Tel: 070-600 21 70
Bankgiro 5144-7704

www.hembygd.se/sunne
bildarkivet.sunne@telia.com

Manusstopp för nästa Sunne-Bygda
9 december 2022

Redaktion och annonsförsäljning

Ansvarig utgivare: Tomas Berglund
Redaktör: Birgitha Libert
Redaktion: Kerstin Meric
Kjell Göthe
Bengt Krönström
Annonsförsäljning: Gerd Karlsson
Grafisk form: KM IDÉ
Kjell Sundström

Annonspris: 1/4-sida 500 kr.

Swish: 123 378 22 57

Styrelsen 2021

Ordf. Tomas Berglund 070-600 21 70
Vice ordf. Yngve Nilsson 070-230 30 57
Kassör Therese Stenmark Jansson ... 070-336 65 98
Sekreterare Gerd Karlsson 076-800 89 39
Vice sekreterare Harriet Björn 076-282 70 85

Ledamöter

Curt Stenmark 0565-138 28
Kerstin Meric 070-939 43 68

Suppleanter

Johan Berglund 072-201 66 91
Ronny Karlsson 070-322 95 58
Emelie Jensen 079-313 96 88
Lisbeth Algotsson 070-320 39 52

Revisorer

John Montgomery 0565-921 76
Susanne Ranunger 070-356 73 31

Revisorssuppleanter

Ingvar Bengtsson 0565-921 45
Torsten Johansson 0565-108 93

Valberedning

Lena Eriksson s. k. 0730-53 93 46
Ulla Larsson 0730-35 34 14
Vakant

Registrering av gåvor

Lena Eriksson 0730-53 93 46

Bildarkivet i Anneforsskolan

070-939 43 68

Bokning av Askersbygården

Therese Stenmark Jansson 070-336 65 98

Sunne-Bygda ISSN 1650-0237

Framsidan: Nävgröt och fläsk.
Foto: Per Eriksson. www.fotografpereriksson.com

MEDDELA OSS DIN ADRESSÄNDRING!

Sunne Hembygdsförening
Hembygdsvägen 7
686 31 SUNNE
Therese Stenmark Jansson 070-336 65 98
e-post: sunnehembygdsgard@hotmail.com

Meddela oss gärna din e-postadress!

Nya ladugården i Stöpafors.

Innehåll

4 **Ordförande har ordet**
Tomas Berglund

5 **Året som gått**
Styrelsen

6 **Recept på nävgröt**
Styrelsen

6 **Planerade arrangemang 2022**
Styrelsen

7 **Nävgröt en god tradition**
Nils Keyland

8 **Skrädmjölet – Värmlands champagne!**
Bengt Krönström

10 **Stöpafors lantbruk satsar stort**
Kjell Göthe

12 **Skomakaren som kan trolla**
Bengt Krönström

14 **Fröjdas vart sinne**
Kjell Göthe

16 **Skolkista från Östanbjörke**
Redaktionen

16 **Känner du igen verktyget?**
Birgitha Libert

18 **Harold har cykling i blodet**
Bengt Krönström

20 **Sunne Repslageri**
Ulf Dahlberg

22 **Fryksdals-Bygden 80 år**
Redaktionen m.fl.

26 **Hälsokällor**
Kjell Göthe

28 **Veteranfordonsdagen – en braksuccé**
Kerstin Meric

30 **S/S Freja af Fryken sjösatt**
Ing-Britt Bergström

32 **Resan till Amerika**
Ragnar Johansson

36 **"Marias vantar" – inget trassel**
Bengt Krönström

38 **Till minne av Lars Wennberg**
Styrelsen för Sunne hembygdsförening

39 **Till minne av Mai Hedin**
Styrelsen för Sunne hembygdsförening

43 **Sunne Hembygdsgårds B&B och Glasscafé**
Bengt Krönström

Veteranfordonsdagen 2021.

Ordförande har ordet

I slutet på 2020 såg jag fram emot ett mera normalt år, men pandemirestriktionerna höll i sig med ett stadigt grepp även 2021, dock med lite lättnader fram mot sommaren. Tack vare alla hjälpsamma medlemmar och goda vänner kunde vi genomföra våra planerade aktiviteter efter det inställda midsommarfirandet, såsom nävgrötskvällar, veteranfordonsdag, brasafton, julmarknad och Lucia.

UNDER året har det blivit mest löpande och det mest nödvändiga underhållet på hembygdsgården. I år måste vi prioritera takrenoveringar på Pålsbyboden och Skvaltkvarnen, det kommer att bli en stor utmaning att försöka ro det i hamn, men med hjälp av medlemmar och ekonomiskt stöd är min förhoppning att det skall gå bra.

JAG ser positivt fram mot 2022 och hoppas att allt skall lösa sig på bästa sätt med både arrangemang och renoveringar. Tack alla berörda.

Tomas Berglund

GÅVOR

Ett varmt tack till alla som skänkt gåvor till hembygdsföreningen under det gångna året

Styrelsen

Sunne Hembygdsförenings Årsmöte

Söndag 6 mars 15.00
Askersbygården
Vi bjuder på kaffe och smörgåstårta
Välkomna

Luciafirandet i Sunne kyrka.

Året som gått

Gerd Karlsson

Hej alla hembygdsvänner! Vi trodde att 2021 skulle öppnas upp och att vi kunde se fram emot att hålla de olika aktiviteterna som Sunne hembygdsförening arrangerar varje år. Men så blev det tyvärr inte. Däremot hölls det årsmöte 16 maj. Det fick behandla både 2019 och 2020 års verksamhet. Mötet hölls utomhus och många medlemmar mötte upp. Stisse Skyllkvist var ordförande för årsmötet.

STYRELSEN valdes och några nya namn kom in. Till ny revisor valdes Susanne Ranunger. Efter mötet bjöds det på kaffe och landgång. Styrelsen har haft ungefär ett möte varje månad.

EKONOMIN är relativt stabil. Vi har halverat hyran de första fem månaderna för arrendatorerna på grund av många avbokningar som orsakats av pandemin.

MIDSOMMARAFTONENS aktiviteter ställdes in. Däremot blev den ståtliga midsommarstången klädd och rest av våra duktiga och hjälpsamma medlemmar.

UNDER fem onsdagar i juli serverades nävgröt med fläsk. Detta hölls utomhus och serveringen hölls från Pålsbyboden. Vädrets makter var med oss varje gång. Många gäster kom och ingen trängsel blev det eftersom borden kunde stå långt isär. Underhållningen sköttes från dansbanan av Lena och Ronny, där även kaffe serverades efter maten.

VETERANFORDONSDAGEN genomfördes 4 september. Tillsammans med Askersby Kalasik Klubb. Detta blev en stor succé. Många utställare kom med sina fina alster, allt från moped, mc, traktorer, gamla fina bilar och även pilsnerhäckar. Publiken röstade fram de bästa i de olika kategorierna och fina priser delades ut. Dessa var skänkta av olika Sunneföretag. Hasse Andersson var konferencier för dagen. Radio Fryksdalen var där och sände live från dansbanan. Tipspromenad för både barn och vuxna kunde erbjudas, även där delades fina priser ut. En städdag utomhus genomfördes i augusti.

JULMARKNAD hölls 13–14 november. Många utställare kom och hyrde bord och sålde sina alster. Risgrynsgröt med skinksmörgås serverades och många besökare kom för att handla.

BRASAFTON tillsammans med Sunnlåt hölls 19 november. Det gjordes två sittningar kl. 17.00 och 19.00 på grund av trängsel. Inträdet var 100 kronor inklusive kaffe med hembakat bröd. Man fick ringa och boka tid, detta fungerade mycket bra, båda sittningarna blev fullbokade. Glögg bjöds det på vid entrén.

LUCIAFIRANDET. Den 12 december kom Sunnes Lucia Alice Henriksson med tärnor och lyste upp i vintermörkret. I väntan på Lucia underhölls vi av *Sunnlåt.* Kaffe och bröd serverades och många kom för att se och lyssna.

SOM tack till medlemmar som hjälpt till under året, bjöds det på jullunch på Hotell Frykenstrand.

DETTA var något av året som gått. Hoppas vi får tillbaka det normala snart, så att man kan börja umgås igen. ✻

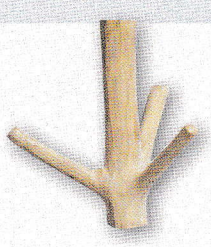

Grötkäpp ett handredskap som förr användes till att röra om med i grytor och andra kärl. Den tillverkades av en grenig tall- eller grantopp som rensades från bark och andra ojämnheter. Dess huvudsakliga uppgift var att röra om i grötgrytan för att undvika att massan kokade fast i kärlet. Vid ystning var den ett praktiskt redskap till att röra om ostmassan med. Små grötkäppar användes likt dagens vispar. Ibland roterades skaftet mellan handflatorna.

Recept på Nävgröt

4–6 portioner
7 dl vatten
1 tsk salt
500 g skrädmjöl
Rimmat sidfläsk
Lingonsylt

Stek fläsket och ställ åt sidan.
Spara flottet i stekpannan och håll varmt.
Koka upp vatten och salt. Slå i allt skrädmjölet i kastrullen. Sätt på locket och ångkoka mjölet några minuter. Stampa gröten grovt med en grötkäpp så att du får en klumpig och ganska torr gröt. Servera gröten varm med stekt fläsk, stekflott och lingonsylt.

Planerade arrangemang 2022

Reservation för ändringar

Februari–Mars
Stickkafé
Onsdagar kl. 11.00. Start vecka 7, ojämna veckor i februari och mars. 16/2, 2/3, 16/3.

Mars
Årsmöte
Söndag 6 mars 15.00 i Askersbygården. Årsmötesförhandlingar. Vi bjuder på smörgårtårta och kaffe.

April
Valborgsmässofirande
Lördag 30 april. Sång av Sunne Manskör och vårtal. Kaffeservering från 17.00. Majbrasan tänds 19.15.

Midsommarafton
13.00 Vi klär midsommarstången vid Annefors skola. Tag med blommor. Alla barn får låna en svensk flagga och gå med i processionen till Askersbygården.
14.00 Midsommarstången reses till musik av Sunnlåt och Sunne Folkdansare. Dans och lek kring midsommarstången. Lotteri. Lanthandeln öppen. Servering av midsommarbakelse och kaffe, varm korv. Svensk Handel bjuder alla barn med krans i håret på glass. De som är klädda i folkdräkt bjuds på kaffe.

Juli
Nävgrötskvällar onsdagar 16.00–19.00
Följande onsdagar 29/6, 6/7, 13/7, 20/7 och 27/7.
Servering av nävgröt och fläsk, kaffe och kaka i Pålsbyboden.
Underhållning på logen.

Augusti
Spelmansstämman
Lördag 6 augusti 17.00 Spelmansstämma med Per-Thomas Eriksson. Spel på scenen och dans på logen.
16.00 Börjar allspelsövningen.

Kulturveckan i Sunne 7–15 augusti
Hembygdsgården öppen torsdag–lördag mellan 11 och 15. Kaffeservering och skrädmjölsvåfflor.

Medlemsresa
Preliminärt i augusti. Är under planering.

September
Veteranfordonsdag med utställning, priser till finaste veteranfordonen. Servering av nävgröt och fläsk, våfflor, korv och bröd, vid grillen säljs hamburgare.
Program under planering.

September–November
Stickkafé , onsdagar kl 11.00, ojämna veckor i september, oktober och november.

Arkivens Dag 2022
Lördag 12 november kl. 11–15. Kom och se vad vi har i arkivet vid Annefors skola. Vi bjuder på kaffe.

Brasafton i november med Sunnlåt och underhållning. Kaffeservering.

December
Julmarknad och Luciafirande under planering.

Nävgröt en god tradition

Historik

Nävgröten är starkt förknippad med den finska invandringen till Värmland, norra Dalarna, Hälsingland och Härjedalen under 1500- och 1600-talen. De finska nybyggarna var svedjebrukare, vilket innebär att de brände av skogen och odlade i den näringsrika svedjan i några år. Sedan fick skogen återhämta sig och man svedjade ett nytt område. Det var främst högavkastande svedjeråg som odlades, men även korn och havre.

Nävgröten kallas också motti, från finskans mutti. Det var en hård gröt som skars och doppades i flott eller fiskspad. Den var oftast kokt på svedjeråg eller korn. Den rätt som på finska mest motsvarar motti är "talkkuna", som är känt i Finland sedan 1000-talet. Spannmål kokas, torkas på ugnshällen, krossas och mals till mjöl. Kokas därefter till en fast gröt som åts med fingrarna. Det rostade mjölet kan vara något som kommit till Värmland med de finska nybyggarna.

I andra delar av Värmland var havre under många hundra år det dominerande sädesslaget, som också odlades av de skogsfinska bönderna. Havren mognar sent på hösten och för att undvika att den blev möglig började man rosta havren i vedeldade ugnar. Detta bidrog också till att havren blev mer hållbar.

Vid mitten av 1800-talet byggdes speciella kvarnar för rostning, skalning och malning av havre på flera håll i Värmland. Till exempel startade Selma Lagerlöf Mårbacka Havre-Kraft med tillverkning och försäljning av skrädmjöl. Med tiden blev skrädmjölet en specialitet för Värmland, som i början av 1900-talet började spridas till resten av landet.

"Nävgröt eller motti är också en form av vardagsgröt, som förr mycket användes i hemmet och åts varm. Denna mätas med mjöl till den grad, att den till slut faller sönder i mjöliga klimpar, när den arbetas i grytan. Vid pulsningen föres käppen rätt upp och ned. Sin benämning har nävgröten fått därav, att man håller klimparna i näven, medan man doppar dem i flottpannan och biter av dem. Ätes med stekt fläsk."

En sägen förtäljer, att dygden hos denna rätt, även kallad "nävgröt" bestod däri, att den var så stadig, att den kunde trädas över yxskaftet och bäras över axeln.

Härjedalen, Älvros: Motti, nävgröt. Redes av kornmjöl och vatten så fast, att den är kokad. Plägsed är att rulla bitarna mellan händerna innan man äter dem. Bjudes helst tillsammans med färsk fisk, utan mjölk. ⌘

Källa: *Svensk allmogekost,* text och foto Nils Keyland. Institutet för språk och folkminnen.

Skrädmjölet
– Värmlands champagne!

Text och foto: Bengt Krönström

"Det värmländska skrädmjölets säregna beredningssätt gör att havrens vilda och friska smak inte går förlorad, varför man kan äta därav beredd välling år efter år utan att tröttna." Så skriver Selma Lagerlöf på förpackningen till *Mårbacka Havre-Kraft*.

Idag produceras skrädmjölet vid Stöpafors kvarn, Björkaholms kvarn i Ransbysätter i Lysvik och Nedre Femtå kvarn i Ambjörby. Och nu har något hänt som stärker det värmländska skrädmjölets position ytterligare.

– Värmländskt skrädmjöl blev först ut att få sitt godkännande av EU och har nu blivit kvalitetstämplat med skyddad geografisk beteckning (SGB), vilket innebär att Värmlands skrädmjöl bara kan produceras i Värmland och det kommer att märkas upp på påsarna under året, berättar Emelie Jensen, som tillsammans med Roar Guldstein driver Stöpafors kvarn.

Vad som helst får till exempel inte kallas för champagne, som ju fått ett EU-skydd tidigare, och nu plockas skrädmjölet upp i samma division som den franska sprudlande drycken. Vad sägs om det?

Vi besökte Stöpafors kvarn en solig dag i november, det finns sådana också, och de värmländska skrädmjölsproducerande kvarnarna har alla många år på nacken, så även Stöpafors kvarn.

– Vår kvarn har varit i kontinuerlig drift sedan 1919 och malt enbart havre de senaste 35 åren. Den första kvarnen vid Stöpälven kom på plats redan 1864, berättar Emelie.

Hennes farfar, Curt-Inge Persson, har ägt kvarnen sedan 1986 och allt pekar på att Emelie och Roar kommer att ta över kvarnen. Emelie berättar:

– Vi satte i gång sommaren 2019 och det har gått väldigt bra. Efterfrågan har bara blivit större och större. Skrädmjölet upplevs som något genuint. Det är hantverksmässigt framställt, okonstlat och äkta, rostad och mald värmländsk havre utan några tillsatser och hos oss glutenfritt. Vi är nu uppe i cirka ett ton i veckan och landar på mellan 50 och 60 ton per år.

Det värmländska skrädmjölet har blivit så uppskattat att de som kommit i kontakt med det vill se platsen där det framställs.

– Det kommer turister till oss från hela Sverige, ja även från utlandet som Norge, Tyskland, Holland med flera. Det är också tradition att man kan köpa skrädmjölet direkt hos oss på kvarnen, nymalet, berättar Roar.

Men det vanliga är att det skickas i väg i större partier.

– För oss är det mycket värdefullt att vi finns på ICA:s och Coop:s centrallager. Därifrån kan alla ta hem skrädmjöl från oss, säger Roar.

Vad är det som gör skrädmjölet så välsmakande?

– Rostningen är finessen i det hela. Tid och temperatur är avgörande. Andra faktorer som spelar in är storleken på havrekornen och fuktighetsgraden. Och det kan vara olika från parti till parti, säger han.

På Mårbackas kafé finns de underbara skrädmjölsdrömmarna och på Tossebergsklätten kan man äta sig rejält mätt på nävgröt och fläsk. Rena skogshuggarlunchen med efterföljande paltkoma. För att inte tala om Sunne hembygdsförenings egna uppskattade nävgrötskvällar i juli. Vällingen, den kan man göra själv hemma, som Selma Lagerlöf gjorde reklam för på sina paket och vars nyttighet även intygades av Per Clarholm, lasarettsöverläkaren i Karlstad.

Eller vad sägs om att byta ut vetemjölet i amerikanska cookies eller italienska pizzor? Det är bara att testa, eller som Ingemar Stenmark en gång sa:

– Dä ä bar å åk! ❋

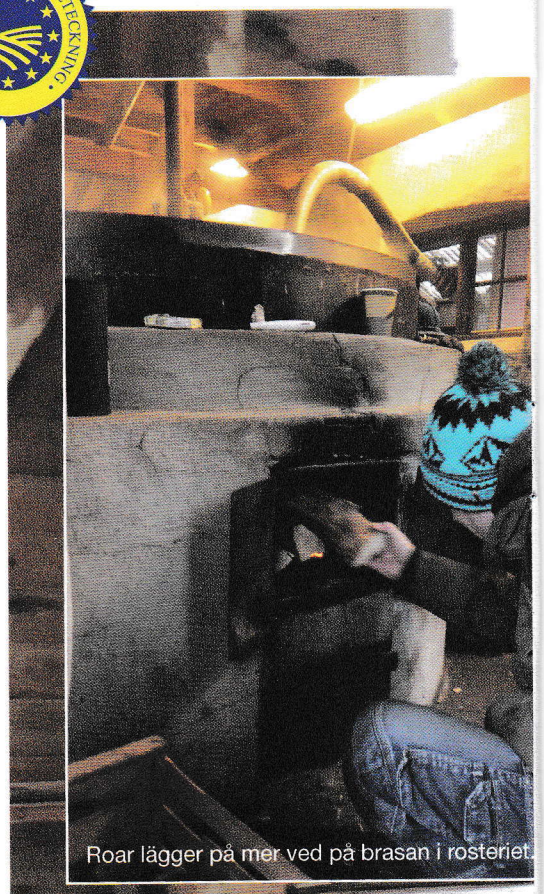

Roar lägger på mer ved på brasan i rosteriet.

Roar rör runt i havren som rostas med omsor

Glada mjölnare! Roar Guldstein och Emelie Jensen på Stöpafors kvarn kan konstatera att den gamla traditionen, att mala skrädmjöl av rostad havre, har framtiden för sig.

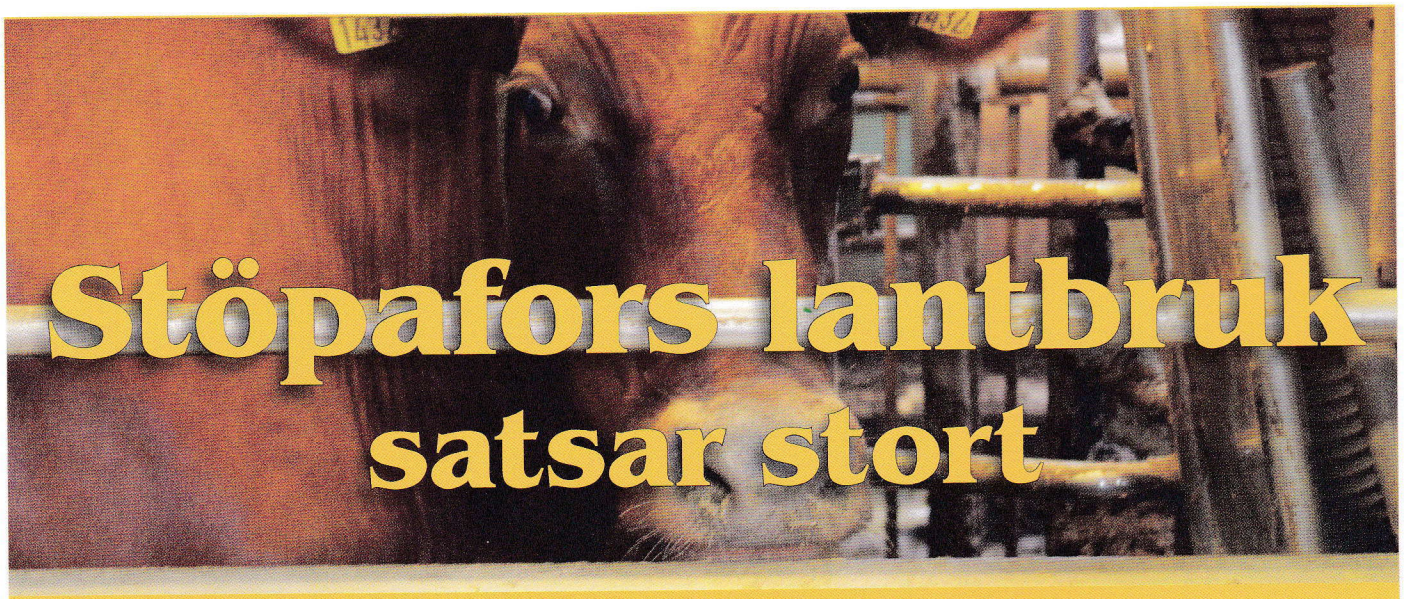

Stöpafors lantbruk satsar stort

– Historia, kultur och ny teknik möts

Kjell Göthe

Det var en glädjens dag på den anrika herrgården, men förvisso också för hela bygden, när tredje generationen i Stöpafors Lantbruks AB invigde sin nya ladugård med den senaste robottekniken för mjölkning av korna. Anders Bengtsson, driftschef i familjeföretaget, klippte bandet som hustru Nan och dottern Lova höll hårt i. Därmed var en stor framtidssatsning i gång. Ett modernt lantbruk som Stöpafors är genomdatoriserat.

Sedan invigningen hösten 2021 har det rullat på. Korna lärde sig den senaste tekniken på ett par veckor, det är ungefär lika lång tid som det tar för oss människor att lära oss ett nytt dataprogram. Och de har blivit rejält bortskämda. Så skall det förstås vara för fokus på en sådan här storsatsning är att se till

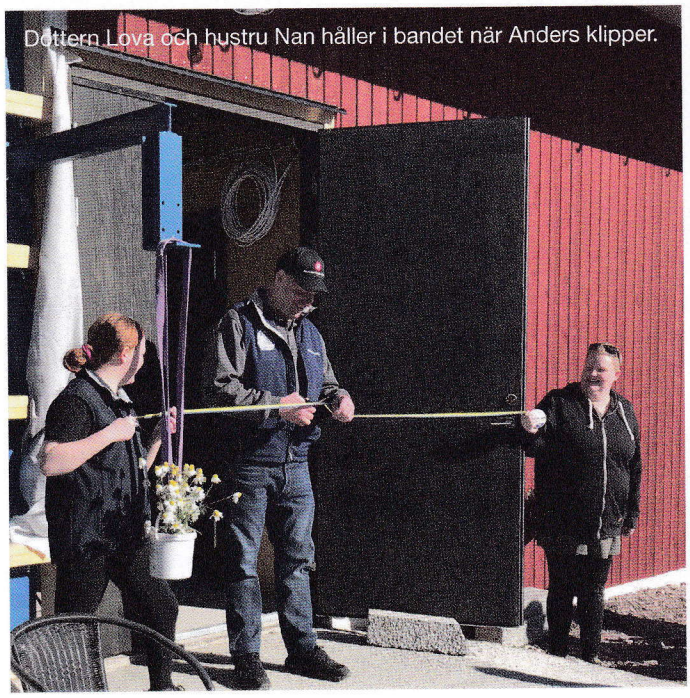

Dottern Lova och hustru Nan håller i bandet när Anders klipper.

så att djuren mår väl och därmed naturligtvis också att mjölken håller hög kvalitet.

– Det är klart att man funderar innan man tar ett sådant här beslut. Men det vill jag gärna betona att det blir lättare att göra det med så härliga grannar som vi har. De har förståelse för lantbrukets villkor och att problem kan uppstå ibland, säger Anders.

Beskedet att han kunde få ytterligare ett arrende på 70 hektar för att kunna säkra fodertillgången till djuren var också en viktig pusselbit inför beslutet, tillägger han. Nu finns 200 mjölkkor, som levererar till Arla mejeri och 230 ungdjur på plats. Men Stöpafors har även stora skogsmarker och är medlem i skogsägarföreningen Mellanskog.

Historia och kultur

Stöpafors herrgård byggdes 1742, det nedlagda järnbruket år 1747. Historiskt har herrgården varit medelpunkten i medvind och motvind och betytt mycket för bygden. Men det stannar inte där, för som ni vet är det något alldeles extra med herrgården vid Tossebergsklättens fot, dess historia och kultur. Självaste Selma Lagerlöf har berättat om detta i bland annat *Gösta Berlings saga*. Så i samband med invigningen har det rapporterats att Stöpatrollen och bergstrollen på Klätten, vättar, jättar, hustomtar, älvor och skogsfrun höll sig vakna hela natten efter invigningen. Det festades och dansades så det stod härliga till. Ja, till och med den stora björnen vid Tossebergsklätten, som sköts med silverlodskula, sägs ha vaknat den natten. Och minsann, någon hörde Gösta Berling hurra i sin stuga nere vid Stöpafors kvarn, där förstås Mjölnartrollen var med och firade.

Det kavaljersstyre som Selma Lagerlöf berättar om i *Gösta Berlings saga* rådde en tid i verkligheten på Stöpafors, men hon förlade handlingen till sagans Ekeby, alltså Rottneros. Äventyret slutade i en präktig konkurs 1850 och efter kraschen gick det illa, nya ägare kom och gick under en period. Vändpunkten

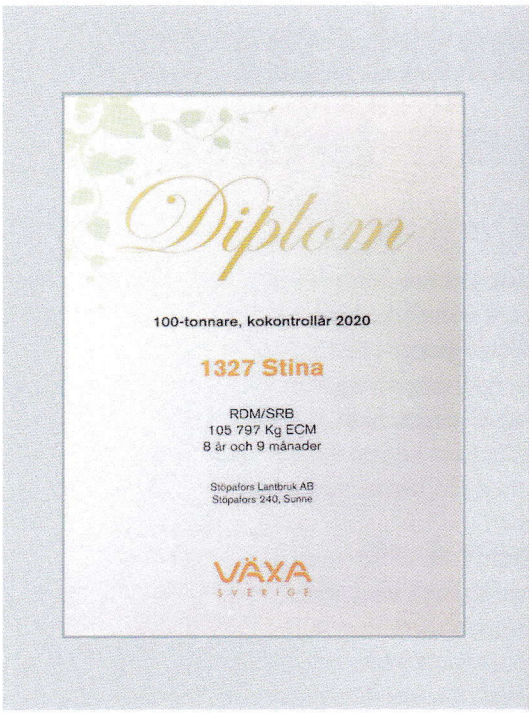

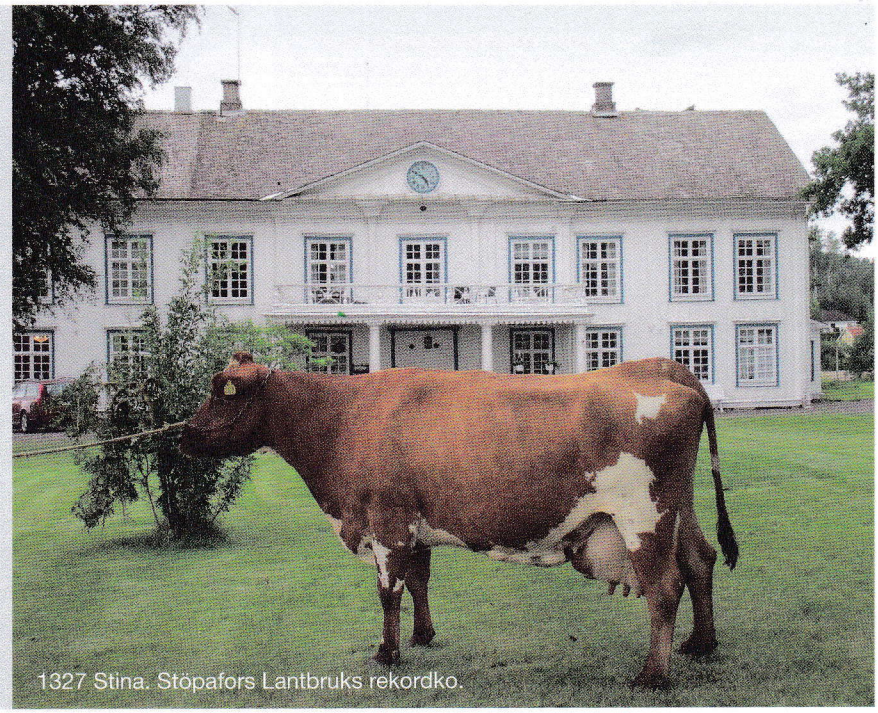
1327 Stina. Stöpafors Lantbruks rekordko.

kom med ingenjören Olof Kullberg-Mayer år 1917, som satsade friska pengar i herrgården och lät renovera den så att den åter blev en prydnad för hela Fryksdalen. Han moderniserade också jordbruket, började tillverka lantbruksmaskiner och byggde en kraftstation som gav ström åt 500 hushåll. Han startade även Stöpaforssågen, som försågs med elektricitet från kraftverket och skapade därmed 25 nya arbetstillfällen i de kristider som då rådde.

Nästa ägare

Kullberg-Mayer sålde Stöpafors herrgård till jägmästare Albert Göthe och fru Astrid år 1923. De fortsatte satsa, men framför allt moderniserades skogsvården betydligt. Jonas och Kerstin Bengtsson tog över som ägare 1954, satsade vidare i driften och restaurerade herrgården med ömhet. Ett exempel på detta är hur den ursprungliga timmerväggen, som leder upp till andra våningen, frilades och gör den till ett fantastiskt konstverk. Taket i övre våningens stora sal är renoverat på samma fina sätt. Ingvar Bengtsson var 16 år när han flyttade med mamma och pappa till Stöpafors och han och hustru Margaretha tog i sin tur över som ägare och fortsatte satsa inte minst på ny teknik. I dag är det alltså Anders som leder företaget, familjen består av hustru Nan samt döttrarna Alva och Lova. Anders bror Henrik är med som delägare i Stöpafors Lantbruk AB. Familjen Bengtsson i tre generationer har ägt Stöpafors herrgård längst av alla ägare.

Värmländsk gästfrihet

På den gamla, vackra öppna spisen en trappa upp står: "Denna byggnad uppfördes 1742 av bergsrådet Christoffer Myhrman, restaurerades av dåvarande ägaren Olof Kullberg-Mayer och låter oss ana den värmländska gästfriheten i dess bästa form."

Det gäller fortfarande, det är vi många som kan intyga. ✻

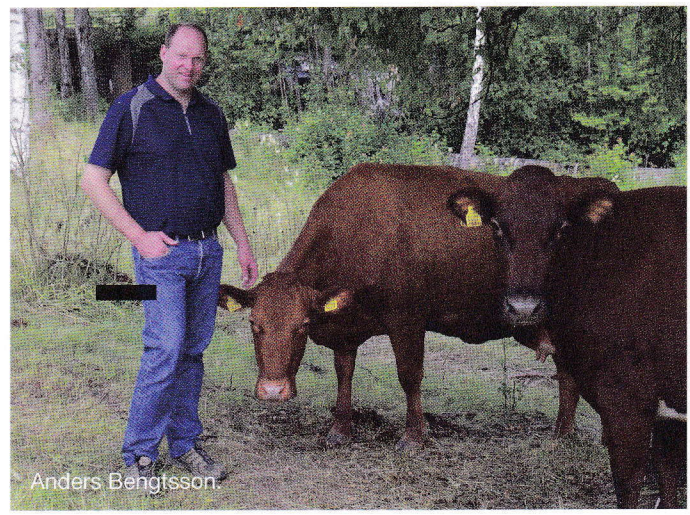
Anders Bengtsson.

Ensilageskörd.

Läderstövlarna får en nödvändig ytbehandling.

Skomakaren som kan trolla

Text och foto: Bengt Krönström

Under det senaste året har Sunneborna alltmer börjat förstå att det har kommit en trollkarl till oss mitt i byn och närmare bestämt till Kvarngatan.

– Han skickar inte iväg någon utan att fixa det. Han lagar inte bara skor, allt skulle jag vilja säga. Han gör också en miljögärning när folk kan återanvända det man kommer med, säger Hans-Ulrich Gyllenberg, som till och med fått kepsar uppsydda efter 30-talsmodell.

Den skomakaren måste vi träffa

Att det är en man med många strängar på sin lyra, det får man en föraning om redan när man tittar in genom skyltfönstret.

– Jaså, är det du igen, säger Naser, som är Naser med hela Sunne.

Naser Shirafkan Nejad, om ni vill ha hela namnet, och spåren leder till Iran och mer precist till Teheran.

– Efternamnet syftar på att jag skulle vara lejonjägarens son men det är jag inte, intygar Naser.

En hel del Sunnebor träffade honom redan i Karlstad, där han hade en liten skomakarbutik, först på Bergvik och sedan i Arkaden.

– Inte ska Sunneborna behöva åka till Karlstad för att fixa små grejer. Jag vill att landsbygden ska leva. Att laga saker gynnar ju i det långa loppet miljön, så jag tog med mig mitt pick och pack hit, förklarar han.

Men vi ska väl ta det från början. Hur har du blivit så här händig?

– Du, jag har gått på lärarhögskolan i Teheran och var lärare på ett tekniskt gymnasium. Sedan kom jag in i politiken. Jag blev till sist högste ansvarige tjänsteman i en ort med 78000 invånare och ville göra saker men fick inte på grund av det genomkorrumperade systemet.

Situationen blev till sist ohållbar

– Jag flydde till Sverige 1984, och tog mig fram som frisör, diskare, lärare, vakt, busschaufför, skomakare, taxichaufför, tränare, skomakare igen, snickare, personbehandlare för folk som kommit snett och nu skomakare på nytt.

– Nu är jag här på Kvarngatan och om jag hade en procent av de kunder som grannen har, så skulle jag vara överlycklig, säger Naser och syftar på Systembolaget här intill.

Och vad tycker du om Sunne?

– Trevliga människor i Sunne, men kommunledningen borde sätta upp papperskorgar för skräp utefter Kvarngatan, som ju är en så viktig gata för gående. En del Sunnebor tycker att jag är lite för liten, att de inte ser mig. Men de som ser mig, kommer ofta tillbaka med mer grejer som jag får laga. Och inte bara skor. Det stämmer faktiskt. Mina gamla ishockeyhandskar har blivit som nya och den dyra nya selen till min röjsåg, där det polstrade skyddet mot höften satt helt fel har utökats med ett annat inbakat i skinn, allt signerat Naser Shirafkan Nejad.

Men säg inget till Husqvarna, för då skulle Naser flytta från Sunne, och få ännu ett nytt jobb. ⌘

Vad är likheten mellan Sunne och Teheran? Frågar Naser. Han har själv svaret. Skidbacken!

En vän i nöden. Naser och hans Singer symaskin från slutet av 1800-talet.

Att byta blixtlås hör till vardagsbestyren för Naser.

Fröjdas vart sinne

Predikanten, vis- och psalmdiktaren Nils Frykman från Sunne blev stor i svenskbygderna

Text och foto: Kjell Göthe

Nils Frykman från Sunne blev en av våra mest omtyckta frikyrkopredikanter, vis- och psalmdiktare i slutet av 1800-talet. Han kom att kallas för "den kristna glädjens sångare" och blev känd och älskad redan när han verkade hemma i Fryksdalen. Men det riktigt stora genombrottet kom i svenskbygderna i USA dit han kallades. Familjen emigrerade när statskyrkan här hemma inte längre tolererade hans frikyrkliga förkunnelse.

Min framtidsdag är ljus och lång,
den räcker bortom tidens tvång,
där Gud och Lammet säll jag ser
och ingen nöd skall vara mer.

Nils Frykmans texter har en oerhörd naturlighet i uttrycket, en direkthet i språket som inte har åldrats, skrev *Expressens* förre chefredaktör Bo Strömstedt om denne omtyckta psalmförfattare. Frykman skrev många härliga örhängen som blev succéer på båda sidor om Atlanten.

Mötte sin stora kärlek

Nils Frykman föddes 1842, som son till hemmansägaren och nämndemannen Lars Larsson och Kjerstin Olsdotter i Backa norr om Sunne. Som ung arbetade han hemma på gården, men 24 år gammal började han på folkskoleseminariet i Karlstad och fick sin första tjänst i Grums. Där mötte han sin stora kärlek Betty Jonsson, häradsdomarens dotter, och de gifte sig. Han tog sig namnet Frykman efter sjön Fryken. Han blev 1875 lärare i Östanbjörke nära barndomshemmet och nu blev familjen engagerad i verksamheten i Tomthults missionshus, som fortfarande finns kvar. Ordföranden Lars-Åke Larsson i Tomthults Missionskrets, som numera tillhör Sunne Missionsförsamling, visar sig vara väl förtrogen med Nils Frykmans historia när vi träffar honom.

Minnet av den store psalmförfattaren har hedrats med en minnessten på den plats i Östanbjörke där byskolan låg och där han var lärare. Detta var i en tid när en ny andlig väckelse drog fram över Värmland och han rycktes med och började dikta och komponera. På sin fritid åkte han runt och predikade och blev mycket uppskattad. Han skrev många andliga visor och psalmer, som publicerades i tidningar och sångböcker av olika slag som spreds i bygderna. Det var nog detta som förargade statskyrkan allra mest...

Kallades till Amerika

Nils Frykman kallades 1887 av Svenska Evangeliska Missionsförbundet i Amerika till en pastorstjänst i svenskstaden Chicago och året därpå kom familjen dit, Betty och åtta barn, ytterligare två barn föddes i svenskbygderna. Familjen blev mycket väl mottagen och fann sig tillrätta, men tyckte ändå att storstaden ibland kändes lite skrämmande. Så kom ett erbjudande om att i stället få flytta till en landsortsförsamling i Minnesota och det kändes förstås bättre för dem. Han fortsatte att skapa nya sånger och psalmer, ett exempel: När sångboken *Sions basun* gavs ut i svenskbygderna år 1908 i en stor upplaga bidrog Nils Frykman med inte mindre än 115 av cirka 350 psalmer. Från 1907 bosatte sig familjen Frykman i svenskstaden Minneapolis i Minnesota. Nils Frykman gick ur tiden år 1911 och är begravd där. Begravningen blev storstilad, flera tusen människor kom för att tacka och ta ett sista farväl av honom. Minnessten efter honom i Östanbjörke inleds med orden:

Till minnet av
sångförfattaren
NILS FRYKMAN
Född i Sunne 1842
Död i USA 1911

Nils Frykmans mest älskade psalm hör julen till.
Här två versrader ur *Fröjdas vart sinne.*

Fröjdas vart sinne, julen är inne
Frälsaren kommen är.
Se, huru ljusen brinna i husen
prisande vännen kär.

Natten förjagas, redan det dagas
sällhetens sol uppgår.
Herden för hjorden, människa är vorden
nu är det jubelår.

* * *

Fotnot:
Frykman finns även representerad i 1986 års svenska psalmbok med texten till fem psalmer och i ett flertal andra psalmböcker.

Källor:
Artikel i tidningen *Julefrid* 2020, Egmont Publishing AB.
Artikel på Twitter/Nils Frykman av Anna Nilsson, Kristianstad och artikel på Wikipedia/Nils Frykman av Oscar Lövgren.

Psalmdiktaren Nils Frykman från Sunne kallades "den kristna glädjens sångare" och slog igenom stort i svenskbygderna i USA.

Tomthults missionshus i Östanbjörke där Nils Frykman var medlem och engagerad finns ännu kvar. Missionskretsen tillhör numera Sunne Missionsförsamling. Foto: Kjell Sundström.

Minnesstenen över Nils Frykman i Östanbjörke restes av Missionsförsamlingen 1973.

Ordf. Lars-Åke Larsson i Tomthults Missionskrets visar sig vara väl förtrogen med Nils Frykmans levnadsäventyr när vi träffar honom.

Finns i Anneforsskolans skolsal på hembygdsgården.

VAD KALLAS VERKTYGET?

Du som vet, kontakta Birgitha Libert 0730-93 12 37.

Bildarkivet

Arkivet finns på bottenvåningen
i Anneforsskolan
Vi har ca 50 000 bilder
i vår databas på Internet.

Kontaktperson:
Kerstin Meric 070-939 43 68
kerstin.meric@yahoo.com

Bildarkivet på internet
https://vlh.kulturhotell.se/

Radio Fryksdalen
100,6 · 104,1 MHz

Ratta in och lyssna på

100,6 MHz & 104,1 MHz
eller på vår webradio
www.radiofryksdalen.se

Varmt välkommen till

HEMBYGDSGÅRDEN
B&B SUNNE

Sunne Hembygdsgård B&B
Marco Hollander och Ingrid Lokker
Hembygdsvägen 7
686 31 SUNNE

Tfn: 070-559 03 00
www.sunnehembygdsgardbb.se
Facebook Sunne B&B Hembygdsgård
info@sunnehembygdsgardbb.se

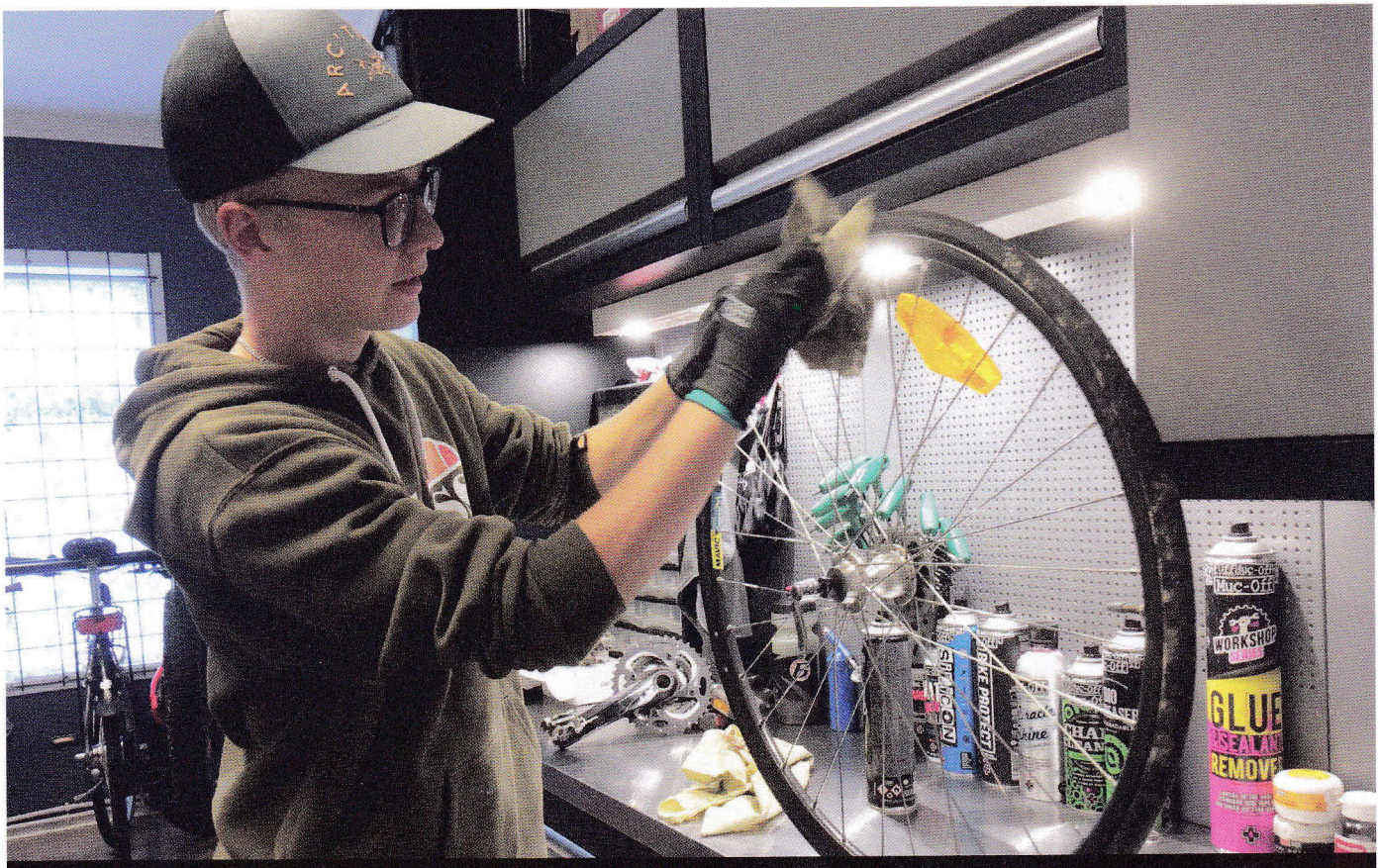

Däcket, fälgen, ekrarna, navet... allt är på plats, så Erik kan lägga sista handen på bakhjulet.
– Kul att få extrajobb efter skolan med det man gillar allra mest, säger Erik Lindh, 15 år.

Harold har cykling i blodet

Text och foto: Bengt Krönström

Han är född i cykelns förlovade land, Holland

– Men när jag fyllde 25 år, så bestämde jag mig för att leva mina återstående 75 år i Sverige och här är jag nu, säger Harold Abbas, som öppnat cykelbutik och verkstad på Långgatan.

Det är samma lokaler som jag som barn gick in i på 1950-talet, där prylarna hängde ner ifrån taket, i gamla Sunne Järnhandel. Och där, på 1980-talet, köpte jag mina Tegsnässkidor, hos Jörgens Sport.

Men nu handlar det om cyklar och när vi i oktober besöker *Abbas MTB Specialist*, som företaget heter, har han haft öppet i nio månader.

Och det har blivit en fin start

– Det första jag vill säga är att jag är så tacksam. Jag har fått så många fina kunder och alla har välkomnat mig. Och när jag fick höra om Ski Sunnes jättesatsning på cykling, så fick jag gåshud. Då förstod vi att vi var på rätt ställe vid rätt tillfälle, säger Harold.

Hans Sverigeäventyr började redan sommaren 1987 när familjen semestrade i Vitsand och upptäckte Vitsands Hotell- och Camping. Sedan besökte de Vitsand under alla årstider och så i juni 2000 köpte familjen anläggningen.

Och inte nog med det. Familjen Abbas köpte även Nötöns Camping.

– Åren har gått och nu har vi sålt de båda anläggningarna, Nötön 2017 och Vitsands Camping 2020. Den röda tråden i verksamheten har i stället blivit mountain bike. Jag startade *MTB Sweden Magazine* ett magasin för mountainbikecykling först i pappersversion och sedan i en webbversion som kom ut mellan åren 2012 och 2019. Men sedan slog pandemikrisen till och då blev det för tufft, berättar Harold.

Då av en slump fick han veta att en lokal var ledig bredvid Uppvalls El i Torsby.

– Så vi öppnade en cykelbutik där men efterfrågan blev inte så stor som vi hade hoppats på.

Och så föll det sig så att Harolds far skulle gå till frisören och klippa håret. Men kön var för lång i Torsby, så han åkte i stället till Sunne och hamnade hos Majsa och Elvira på *Hårstudion*, och där fick han veta att Sunne inte hade någon MTB-butik.

Sedan gick det fort, för Harold hade redan kunder från Sunne i sin Torsbybutik som alla tyckte att han skulle testa i Sunne.

– Och så träffade jag en så trevlig äldre dam som mycket väl kunde tänka sig att hyra ut affärslokalen på bottenvåningen till mig. Så nu är jag här med *Abbas MTB Specialist*. Basen i en cykelbutik är alltid verkstaden, så vi servar alla typer av cyklar, även standardcyklar, berättar han.

När han var 25 år bestämde han sig för Sverige, holländaren Harold Abbas med cykling i blodet. Han ser en stor framtid för cyklingen i Sunne.

– Det här är min tidning, *MTB Sweden Magazine*, som gavs ut 2012 till 2019, berättar Harold Abbas.

Harold har också en större tanke bakom sin satsning i Sunne

– Vi gör det här tillsammans, för att få en blomstrande kommun. Alla vill vi ju att pengarna ska bli kvar här i Sunne och göra nytta. Det är upp till butikerna att vara konkurrenskraftiga och mitt hjärta brinner för mountainbike och vi vill vara i frontlinjen med det. Jag ser bara möjligheter hela tiden här i Sunne, säger Harold Abbas.

Och det har också lett till att en kille jobbar extra hos honom på tisdagseftermiddagarna efter att han slutat skolan.

– Jag har cyklat mountainbike sedan jag var liten och det tog fart på allvar för några år sedan när aktiviteten *Kul på två hjul* arrangerades i Sunne och Västra Ämtervik, berättar Erik Lindh, 15 år.

Nu tävlar han och var så sent som förra helgen en av 340 som tävlade i MTB-metropolen Isaberg.

När en MTB-butik slog upp portarna i Sunne, så skulle han självklart dit och titta.

– Och när jag var i behov av ett sommarjobb, så fick jag ett erbjudande om att jobba här en kväll i veckan och på den vägen är det, berättar Erik.

Kan du berätta för den som inte vet, vad är det för kul med mountainbike?

– Farten, adrenalinet. Jag kör enduro. Man tar först tid på utförssträckan och sedan måste man cykla upp tillbaka.

– Jag kan säga att intresset i Sverige har exploderat, säger Erik.

Så nu kära läsare är det bara att gränsla en mountainbike och börja träna innan Ski Sunne klipper bandet och sätter Sunne på kartan som en av Sveriges mountainbikemetropoler. ⌘

Sunne Repslageri

Sammanställt av Ulf Dahlberg

Dess historia är en familjs. Början är med arrendator Johan Henrik Jonsson från Nyed, gift med Maria Lisa Olsdotter från Arvika. De hade barnen Gottfrid och Sofia, bägge födda i Arvika. Familjen Jonsson flyttade 1874 till Norra Arneby från Näsrämen. De bodde kvar i Norra Arneby till 1877. Enda skillnaden var att i den nya kyrkboken blev Johan Henrik även betitlad repslagare och de fick dottern Signe Maria. Hösten 1877 bar det iväg till Brårud där repslagare Johan Henrik var inhyses. Hösten 1879 gick flytten till Skäggeberg där han fortfarande var inhyses och repslagare. Hösten 1880 blev det Södra Åmberg. Därmed kan sägas att Sunne Repslageri startades, fast det fanns inte i annonserna förrän 1898.

Johan Henrik Jonsson arrenderade enbart mark

Sonen Gottfrid Jonsson gifte sig med Anna Kristina Eriksdotter 1886. Hon var dotter till smeden Erik Eriksson i Södra Åmberg, Gottfrid och Anna Kristina fick 1891 sonen Ludvig. I december 1899 kom första annonsen för Sunne Repslageri. I februari 1902 blev det konkurrens, Gustav Jansson annonserade om Sunne Nya Repslageri, första och sista månaden det förekom. I 1902 års mantalslängd ägde Gottfrid ett boningshus med tomt. I längden för 1904 fanns repslagarbanan också med. Därmed kan det vara lämpligt att reda ut var byggnaden för repslagarbanan fanns.

DET som sägs är att banan fanns på Repslagaregatan (fast vilken? Nu finns det bara en, men det fanns två) är kallad så eftersom repslageriet var i den sträckningen. I och för sig fanns banan på gatan, men det var bara ena änden av banan. Repslagarbanan låg bredvid gatan, i kvarteret Kräftan. Med tanke på att repslagning var en form av kräftgång är kvartersnamnet passande.

STRÄCKNINGEN av banan gick från Sandkullen genom kvarteret Kräftan, korsade Repslagaregatan med ändpunkt i kvarteret Slänten. Boningshuset låg närmare Åmbergsvägen. Nuvarande adress blir Målaregatan 5 och 7 eller tomterna 6 och 7 i kvarteret Fyrkanten. Innan tomten delades så var det Södra Åmberg 1:74.

EFTER att Sunne köping förvärvat tomten 1965 delades den. Dessförinnan hade den naggats lite i kanterna för framdragning av Sandgatan och Målaregatan.

REPLSAGARBANAN fanns kvar till 1960-talet, men naggades också dessförinnan i kanterna för Sandgatan och Repslagaregatan. År 1957 försvann 41 kvadratmeter till Slänten 1. Det var ändpunkten på banan som försvann då. Repslagaregatan kapade av ändpunkten innan.

ÅR 1918 startades Sunne Repslageri av Ludvig Johnson, sonson till Johannes Henrik Jonsson och därmed tredje generationens repslagare. Att Ludvig startade Sunne Repslageri är inte helt rätt, fast det är vad som står i handelsregistret. I december 1899 var Sunne Repslageri i gång och drevs då av Gottfrid Jonsson, andra generationens repslagare.

ÅR 1935 blev det konkurs för Ludvig Johnson, beroende på konkurrens, oförmånliga valutaförhållanden samt förlust på fordringar. Dessutom hade nog repslageriernas avveckling börjat. I Norrköping finns Sveriges enda kommersiellt repslageri.

VISSERLIGEN är det osäkert om verksamheten fortsattes här efter konkursen av nya innehavaren till Sunne Repslageri, eller snarare gamle innehavaren. Gottfrid Johnsson anmälde start av Sunne Repslageri med Ludvig Johnson som prokurist. Ludvig flyttade till Leran eftersom allt gick under klubban i samband med konkursen. Elisabet, gift med Ludvig, hade köpt en tomt efter Ekebyvägen så de bosatte sig där.

FÖR att återknyta till verksamheten så var det nu ny ägare till banan, men om repslageriet fanns kvar här eller flyttades till Leran, det är ovisst. Banan fanns kvar in på 1950-talet vilket antyder att det var verksamhet här fortfarande. Å andra sidan så drev Ludvig verksamhet fram till sin död 1968.

ÅR 1937 skrevs en överlåtelse av Sunne Repslageri. Gottfrid Jonsson överlät rörelsen till Elisabet Jonsson med hennes make, Ludvig Johnson, som prokurist. Handlingen lämnades inte in förrän 1941, efter Gottfrid Jonssons död. I dödsrunan efter honom stod det att han började i unga år i faderns yrke och startade eget efter grundlig utbildning.

I *SVENSK INDUSTRIKALENDER* för 1947 finns Sunne Repslageri, E. Johnsson, med. År 1957 avanmäldes Sunne Repslageri, E. Johnsson. I stället startades Sunne Repslageri- och Fiskrevsfabrik, Ludvig Johnson.

ÅR 1963 såldes repslagarbanan i Åmberg av Elisabet Jonsson till Sunne köping. I köpehandlingen kallades den för Gamla Repslagarbanan. Som alltid är det en tolkningsfråga, eftersom marken köptes 1921 så kan det vara gamla banan för den skull eftersom den var ungefär 40 år vid tillfället. En annan tolkning är just att det var gamla banan som såldes eftersom det fanns en ny.

HUR det än må vara med den saken, Ludvig Johnson avled hösten 1968 och Sunne Repslageri- och Fiskrevsfabrik, Ludvig Johnson, anmäldes upphört samma år. ✠

Svart markering, repslagarbanans ungefärliga sträckning, storleken på byggnaden var 7,2 × 158 meter.

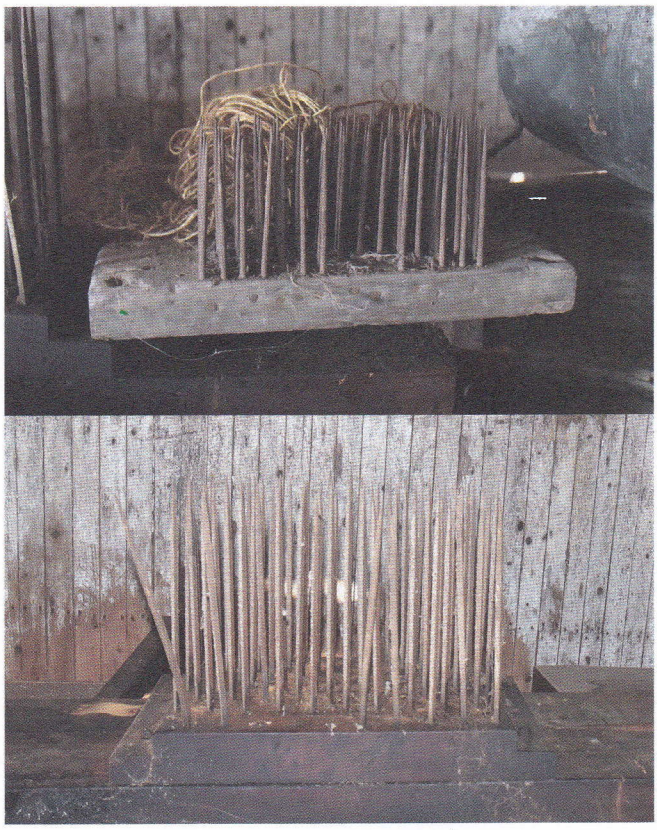

Två häcklor från Ludvig Johnsons repslageri i Åmberg.

Ett slaget rep består av två eller flera kardeler, d.v.s. buntar av tvinnade fibrer,som i sin tur är tvinnade runt varandra. Materialet i rep är hampa.

Interiör från Karlstads sista repslagarbana fotograferad 27/5 1939. Bild från Värmlands museum. Foto: Dan Gunner.

Efter 44 år på *Fryksdals-Bygden* har Bengt Krönström inte fått nog. Nu prenumererar han på *FB* och följer noga vad som händer och sker, och han gillar fortfarande papperstidningar.

FRYKSDALS-BYGDEN 80 år

Sunnes styrkor – något att ta vara på

Det har funnits lokaltidningar i Sunne ända sedan slutet av 1800-talet och som mest tre konkurrerande. År 1941 slogs de båda kvarvarande, *Sunnebygden* och *Sunne-Tidningen*, samman till i våra dagars *Fryksdals-Bygden*. Det har alltså gått 80 år sedan dess.

Bengt Krönström var med under mer än halva resan, nämligen i 44 år mellan åren 1974 och 2018 i rollerna som sportjournalist, allmänreporter, ansvarig utgivare och chefredaktör.

– Sunne har många starka sidor, och det gäller nu för dem som i dag representerar Sunneborna att förvalta detta. Beslut som får kommunens ekonomi att krympa leder bara till nya negativa beslut, varnar Bengt Krönström.

Här följer några reflektioner kring händelser under hans långa gärning på *Fryksdals-Bygden*. Bengt minns bland annat följande:

– Kommunikationer är viktiga och Fryksdalsbanan var länge hotad av nedläggning, men inte nu längre. Jag tänker spontant på Åke Carlvik (S)-politiker och "Sveriges vackraste stins på Sveriges vackraste järnväg" som förgrundsgestalt i kommunkommittén för Fryksdalsbanans bevarande och som bland annat ordnade med tågvärdinnor ombord på tågen på somrarna och ett vinstlotteri på färdbiljetterna. Staffan Mörling med sina insändare om järnvägens förträfflighet. Staffan arbetspendlade från Gårdsjö till Spanien, alltid med tåg. Samt Sverre Alvarsson, banmästaren som inte böjde sig för Banverket eller monopolet på godstrafiken och Sture Arnesson (V) som kämpade i stor motvind i Torsby. Alla nämnda fick också uppleva när den nya järnvägsbron lyftes på plats. Den möjliggjorde förnyade transporter av gods upp till Torsby och anläggandet av en virkesterminal i Skalleby. Det som annars höll liv i Fryksdalsbanan under alla år när persontrafiken sviktade var intäkterna från godstrafiken till och från Rottneros Bruk.

Betydelsefull är också den nya förbifartens dragning utanför Sunne tätort, på östra sidan om Tossebergsklätten, och som fick ett nödvändigt godkännande av generaldirektören för Statens Vägverk Sven-Göran Olhede. För det fick han en bronsplatta på platsen. Olhede insåg värdet av att ge trafikanterna de naturskönа vyerna över Fryken och Fryksdalen. Därmed tillfördes Fryksdalen en ny sevärdhet som ingen förbipasserande kan undgå.

– Inom arrangemang, turism och föreningsliv har mycket hänt som haft betydelse för Sunne. Jag var till exempel med när de sista korna släpptes ut ur Rottnerosladan och frågan uppstod vad man skulle fylla lokalerna med. Och vad ska man säga om lösningen? Inget annat än att det blev en lyckoträff. Västanå Teater, med Inger och Leif Stinnerbom vid rodret, har levandegjort Selma Lagerlöfs författarskap och dragit fullsatta föreställningar till ladan år efter år. Det har genererat bussresor från hela Sverige och övernattningar på hotellen och i år kan Västanå Teater fira 50-årsjubileum tack vare en framgångsrik verksamhet.

Det har också gjorts värdefulla insatser för föreningslivet

– När jag var sportjournalist tog kommunalrådet Arne Hult (C) första spadtaget till Sunnevi Ishall, numera Helmia Arena, en kostnadskrävande men värdefull satsning. Sedan följde ridhuset vid Gylleby som först var ett tält. Sunne Ryttarförening tackade med att förgylla somrarna vid Kolsnäs och Akkastadion med hopptävlingen Sunne Grand Prix med Åke Öster vid spakarna i många år. Sundsbergs friluftsområde med alla vandringsleder och motionsspår tillkom, liksom Kolsnäs motionscentrum. Den drivande kraften och eldsjälen var centerpolitikern Olle G Olsson.

Och så fick Sunne det som skapade framtidstro i hela samhället

– Hotell Selma Lagerlöf, restaurang Nils Holgersson och Life Center, alla med Walter och Herta Hedlund som initiativtagare, visade vägen mot framtiden. Men inget av detta hade varit möjligt utan makarna Tore och Birgitta Sjöqvists välvilja och känsla för Sunneborna, som då ägde Sundbergs Gård med tillhörande mark och skog.

Konferenser med avdragsmöjligheter för företagen avlöste varandra. En av dem var Europeiska rymdorganisationen ESA:s konferens i Sunne med astronauten Edgar Mitchell som representant för NASA. Han höll även föredrag för högstadieelever på Fryxellska skolan och visade filmen från månresan med Apollo 14.

När det gäller turismen visade Sunne tidigt framfötterna. Östra Ämterviksbon Selma Lagerlöf vinkade på sin tid till stora besökarskaror från sin balkong på Mårbacka och turistströmmen bara ökade. På 1960-talet hade riksradion obligatoriska rapporter i nyhetssändningarna om hur midsommar firats i Dalarna, Sunne och på västkusten. Den kommunägda Sunne Turistbyrå med chefen Carl-Axel Wieslander konkurrerade med hela Värmlands turistråd när det gällde uthyrning av stugor, för att inte tala om Finnfallets glansdagar, då alla klassrum i skolorna, och även frikyrkorna hade sina lokaler uthyrda på sportloven. På Finnfallets parkering kunde det stå 70 bussar.

– Nej, det var 73, korrigerar Stig Oregren, som var på plats och räknade.

Vi förstod till sist värdet av Sundet som hittills varit ett slyområde. Bosse Karlsson hade sin däckverkstad i nuvarande Strandcaféet och där sam gäddor mellan däcken när Fryken svämmade över på våren. Slyområdet på Torvnäs har blivit våra dagars guldkust. Nu återstår det bara att alla som har bostad mot Lerälven förstår värdet av detta för sina fastigheter och röjer upp älvstränderna.

– Govo, Gunnar Olsson, min företrä- ▶

dare, berättade att det en gång fanns 27 kaféer i Sunne tätort. Några butiker som annonserade i *Fryksdals-Bygden* finns kvar än i dag som Sunne Bazaren och Fernlöfs. *FB* hade också stor glädje av konkurrensen mellan de större butikerna, som varuhuset Domus som blev Coop och ICA.

Och så har vi det här med förhållningssättet till undervisning

– Jag kommer ihåg att jag och mina jämnåriga var besvikna på politikerna i Sunne för att vi inte kunde fortsätta studera på ett gymnasium på hemorten efter att vi haft så bra lärare på högstadiet. Då, på 1960-talet, blev Torsby gymnasieort sedan Sunne sagt nej tack. Torsbys starke man Holmes Eriksson (S) hade också ett stort inflytande med sina kontakter i Stockholm.

Därmed blev Sunne hänvisad till att starta ett korrespondensgymnasium. Sunnestudenterna läste på Hermods och fick åka till Malmö och tenta.

– Men Sunne förstod till sist värdet av de statliga pengar man skickade med sina elever till Torsby utan att man fick några egna kringeffekter. Det blev en strid när ett kommunförbund med Torsby i gymnasiefrågan var på tapeten. Det vägde jämnt i kommunfullmäktige men tack vare att läraren Gun Nilsson (S) gick emot sina egna så blev det inget gymnasieförbund, där Torsby plockat russinen ur kakan, som t.ex. de teoretiska programmen. Det banade väg för teoretiska gymnasieprogram på Brobygymnasiet i Sunne. Men Sunne hade inte gjort läxan ordentligt. Aningslösa politiker var beredda att ge upp de teoretiska programmen, men det hela räddades av en snabbt skapad motopinion, bland annat med Inga-Lill Lindqvist, som i den tidigare rollen som rektor varit den drivande kraften i gymnasieuppbyggnaden och yrkeshögskolans tillkomst och satsningen på grafisk utbildning med riksintag.

– Detta var en kringeffekt av etableringen av Tetra Pak som kom till Sunne tack vare att kommunen kunde erbjuda ett järnvägsspår fram till industritomten. Det låg i linje med företagets miljöframtoning. Men detta stickspår kom inte till någon nämnvärd användning för Tetra Paks produktion, men det är en annan historia.

Att tillåta konkurrens inom områden som undervisning, idrott och politik gynnar samhället, om man samtidigt eftersträvar så jämlika villkor som möjligt.

– Och hur ska man kunna minska utslagningen i skolan, så att ungdomar inte ger upp för lätt? Och hur blir man både en god vinnare och en god förlorare med en förståelse för att båda behövs för att vi ska kunna utvecklas. I verkligheten är vi ju alla någon gång vinnare eller förlorare.

– Och blir det bättre av att lokaltidningar inte längre publicerar skolidrottsresultat och att skolor inte deltar i tävlingsverksamhet mot andra skolor? Så är det i Sunne.

Nu talas det om nödvändigheten av en ny gymnastik/idrottshall vid Skäggebergsskolan. När skattemedel investeras, så ska det givetvis ske på ett sätt så att det gynnar så många som möjligt. Inte bara skolan utan även samhället i övrigt.

Ett bra mått på vad Sunne och föreningslivet i kommunen kan prestera tillsammans var Skid-SM i Sunne 1995. Man lyckades med en till synes omöjlig uppgift när vädret trilskades in i det sista. Det ledde till och med till en världscupstävling i sprint, 1997.

– Eller vad ska man säga om Mallbacken och Mallbackens IF som håller liv i elitfotbollen år efter år på högsta eller näst högsta nivå. Och som skrapat ihop 300 funktionärer till ett VM-rally som satt Sunne på världskartan och visat upp vår storslagna natur inför en världspublik framför teveapparaterna. År efter år!

Ett stort arrangemang var O-ringen, som ju är ett gigantiskt arrangemang i orientering som drar 10 000-tals deltagare varje år. Den här gången var Värmland värd och en av etapperna hade start- och målplatsen förlagd till Gjutaregården. IK Fryken, OK Fryksdalen och VÄIF är klubbar med orientering på programmet.

Några som alltid fått betala själva för vad det kostar att utöva sin sport är de alpina utförsåkarna, men som tur är har det alltid funnits förstående ägare, först Finnfallets Sport och Fritidsanläggning, som blev Alpsport till i våra dagars Ski Sunne. Med Sven "Hämpa" Henriksson och Olle Alsholm växte Alpsport till en koncern och satte Sunne på kartan som föregångare i konstsnötillverkning och detta ledde till avknoppningar och dagens kluster i branschen.

– Håkan Eriksson har nu tagit över stafettpinnen från Stefan och Johan Ranunger och ska förvandla Ski Sunne till en åretruntanläggning med en mountainbikesatsning. Han vill göra Sunne till en bättre plats att bo på. Något att fundera på för alla med chefspositioner och som pendlar till Sunne.

Nu när vi är inne på att ha ett stort hjärta för Sunne, där det även ingår att betala skatt i Sunne, så dyker även ett annat namn upp, nämligen Anders Magnusson, byggmästaren.

– Var hade vi stått om Anders inte varit delaktig i tillblivelsen av Sunne Vattenland, Play Palace, nya biblioteket, bevarandet och renoveringen av Teaterbiografen, för att inte tala om byggnationen av bostäder, där bygget på före detta Hotell Nilssons tomt nu blir av, utan att vi får vår första skyskrapa.

Och Bengt avslutar

– *Fryksdals-Bygden* har många gånger satt rejäla avtryck i Sunnepolitiken, både på redaktionell plats och på insändarsidorna, men frågan är om inte rekordet noterades när Sunne skulle få ett nytt och monumentalt kommunhus i Järnvägsparken, men *FB:s* läsare ville annorlunda. Genom en omröstning bland våra läsare blev det svart på vitt: Sunneborna ville inte se något nytt och kostsamt skrytbygge och i stället flyttade kommunhuset från Leran till huset som Sparbanken övergivit för sitt nybygge, alltså där man finner kommunhuset i dag.

– Och vet ni vad? Om allt detta har man kunnat läsa i *Fryksdals-Bygden*, som nyligen fyllde 80 år, men som med sina föregångare inräknade är sista länken i en 140-årig kedja. ❋

Vad kunde locka 10 000 åskådare att pulsa fram i halvmeterdjup snö till en plats mitt i skogen vid Lövåsen? Svenska rallyt och Colins Crest är svaret. Mallbackens IF stod som arrangör av Vargåsensträckan och allt kablades ut till en världspublik. Nu är allt ett minne blott.

Sunne Vattenland och Play Palace.

Så här kan det se ut på parkeringen vid Ski Sunne nu för tiden. Men förr hände det att det fanns 73 bussar vid backens fot.

Sunne Manskörs skönsjungande gossar hyllar en hundraåring, Fryksdalsbanan. Man kan väl påpeka att manskören själv fyller 145 i år. Fryksdalsbanan är kollektivtrafikens livsnerv, som firat 100-årsjubileum, och som räddats från nedläggning åtskilliga gånger. Nu slår persontrafiken alla rekord och godstrafiken ska utökas.

Sillegården. Foto: Marie Söhrman.

Hälsokällor

Text: Kjell Göthe

Så föddes vår tids spabad, vid Fryken upptäcktes tidigt flera hälsobringande källor.

I trakterna av Övre- och Mellan-Fryken upptäcktes tidigt ett antal undergörande källor och här kom därför från 1850-talet och framåt att växa upp flera pensionat, som lockade till sig många besökande med sina hälsobrunnar. Några bland dessa var Vålberga brunn, Åmbergs brunn, Bada brunn och så den mest berömda Sillegårds brunn, som idag heter Sillegården. Nära den låg förr i tiden en källa som hade mycket starkt järnhaltigt vatten, som ansågs kunna göra underverk inte minst mot reumatiska åkommor.

Källan vid Sillegården var förmodligen i forntiden en offerkälla. Enligt vad de gamle berättade skall många, till och med krymplingar, ha blivit botade där. Gården på vars marker källan låg inköptes år 1864 av Karl Fredrik Andersson, född i Karlstad 1832 och död i Säffle 1911. Han anlade där ett färgeri- och vadmalsstamp. En dag när Andersson var ute och promenerade på sina ägor noterade han att det vid källan hade det bildats små skorpor på vattenytan och han drog därför slutsatsen att det måste vara mycket järnhaltigt vatten i den.

Satsade på gyttjebad

Snart satsade han därför på att utöka sin verksamhet genom att erbjuda varma bad och gyttjebad inne på färgeriets område. Vattnet från källan värmdes upp i pannorna och de badande som ville kurera sig fick göra det i stora träbaljor. Ryktet om de sköna och undergörande baden spred sig snabbt och snart kom många också långväga ifrån för att ta sig en kur. Gyttjebad togs främst mot reumatiska åkommor. Andersson smorde in badgästerna med gyttja från källan och ett bad kostade på 1880-talet 75 öre.

Några år senare sålde Andersson brunnsinrättningen med färgeriet till Erik Lindberg, född i Nora 1822, som bosatte sig i Västra Ämtervik där han gick ur tiden 1893. Han i sin tur sålde vidare till ett bolag som bildades för att kunna finansiera en utökning av rörelsen. Men 1915 köptes Sillegårds brunn av den berömda väverskan Ida Nilsson, Fryksdalsmora, som blev en av Värmlands stora kulturpersoner. Hon förvandlade det som blev Sillegården till ett populärt pensionat med mycket konst av olika slag.

Nöddop genomfördes

Fryksdalsmora föddes Där Opp i Utterbyn i Fryksände socken 1871. Så klen var hon att nöddop skyndsamt måste

Fryksdalsmora, Ida Nilsson, skapade en speciell stil och atmosfär runt gamla Sillegårds brunn. Färgprakten går igen i dagens Sillegården. Bilden till höger ur boken *Värmland vår hembygd.*

ske i Fryksände kyrka. Hon klarade sig dessbättre och blev nummer sju av tio syskon. Mamma var Marit Sahlström av storbondesläkt från Vitsand och pappa den liberale riksdagsmannen Per Sahlström från Utterbyn. Om Ida hette det att hon hade fått gener från fyra "folkslag": fryksdalingar, finnar, smålänningar och fransmän. Bättre mix kan det väl knappast bli... Hon deltog i de arbeten som hör till en stor gård, men vävstolen hade sin givna plats i hemmet och den kom att lägga grunden för hennes framgångar som textilkonstnär senare i livet. Hon vävde, virkade och stickade också.

År 1906 var en stor dag i Idas liv när en av drängarna skjutsade henne till hamnen i Torsby där hon klev ombord på en av Frykens vita fartyg, *Gösta Berling*, som låg vid ångbåtsbryggan. Härifrån påbörjade hon resan till Stockholm sedan hon äntligen fått tillstånd av pappa att gifta sig med August Nilsson från Skalleby, som då drev en framgångsrik grossistfirma i huvudstaden. Bröllopet ägde rum 1906 på Högloftet på Skansen. Hos familjen Nilsson i Klarakvarteren stod dörren alltid öppen och dit kom många kända konstnärer och inte minst värmlänningar på besök i kungliga huvudstaden. Men 1915 började Ida och August se sig om efter ett ställe i Värmland att förvandla till pensionat och det slumpade sig så att Sillegårds brunn och tillhörande egendom i Där Sy i Svensby samtidigt var till salu. De slog till och köpte båda.

Framgångsrik väverska

Fryksdalsmora fick många utmärkelser och utsågs bland annat av den fina veckotidningen *Idun* till "Sveriges trasmatteväverska". Hon höll uppmärksammade utställningar i bland annat Stockholm, Göteborg, Paris, London och i svenskstaden Chicago i USA. Hon lyckades skapa en alldeles speciell stil och atmosfär på Sillegården. Färgprakten i inredningen går igen ännu idag. Fryksdalmora fortsatte väva i hela sitt liv, parallellt med att hon skötte pensionatet. Under vintersäsongerna fanns ett 20-tal väverskor anställda som vävde tyger efter hennes mönster.

Idag äger Sahlströmska- och Ärlingssonska familjernas stiftelse Sillegården, som fortfarande behåller sin stil och är populärt att ta in på. Sommartid bjuds på arrangemang av olika slag. ⌘

Källor:
En bok om Västra Ämtervik av Fryksdalens egen historieberättare Linus Brodin, utgiven 1948 på Arvika Boktryckeri.
Värmland vår hembygd, utgiven av Värmlands Hembygdsförbund 1966.
Klassiska Hotell och Äkta pensionat av Maria och Johan Kindblom, Prisma/Svenska Turistföreningen 2001.

VETERANFORDONSDAGEN – EN BRAKSUCCÉ

Text: Kerstin Meric. Foto: Kjell Sundström och Marie Söhrman

Gunnar och Ann-Charlotte Hedin.

Sunne Rock 'n' Roll Klubb hade radiosändning hela dagen.

Hasse och Leif serverar hamburgare.

BSA Gold Star.

Värmlands Bussveteraner.

I ett strålande vackert solsken började veteranfordon strömma till hembygdsgården på Veteranfordonsdagen, lördagen den 4 september. Arrangemanget var i samarbete med Askersby Kalasik Klubb och det var tredje gången det hölls. Första året var 2018 och det kom då ett sjuttiotal fordon och året efter 2019 kom det ett hundratal. Sedan kom pandemiåret 2020 och ingenting kunde arrangeras, och det blev stopp för arrangemanget.

DÄRFÖR var glädjen stor när dagen kunde arrangeras igen. De första bilarna rullade in vid niotiden på morgon och sedan var det en jämn ström fram till lunchtid. Klockan 12 var utställningslapparna som delades ut vid entrén slut. Men bilarna kom ändå. De kom från när och fjärran, två långväga gäster var Gunnar och Ann-Charlotte Hedin från Strängnäs som kom med sin Nash 1928-års modell på släpkärran. Från brandstationen och upp till hembygdsgården var det bilkö. Många tänkte åka hit men kom inte fram. Publiken röstade på fordon i sex utställningsklasser: lastbilar, traktorer, Epa-traktor, A-traktor, MC/moped, Pilsner-bil samt övriga bilar.

Vinnare i de olika klasserna

Bil: Martin Gustavsson
Traktor: Bengt Falkenberg
Lastbil: Jonas Bergström
Pilsnerbil: Robin Wahlberg
Moped: Sören Nilsson
A-traktor: Ludvig Söderlund
Peoples choice: Thomas Ljunggren

KONFERENCIER under dagen var Hasse Andersson som även stod för prisutdelningen under eftermiddagen. Ett stor tack till alla företagare och personer som skänkt gåvor till priser.

PÅ PLATS var även Radio Fryksdalen med Carl-Martin Martinsson, ordförande i Sunne Rock 'n' Roll Klubb som sände direkt från området, varvat med intervjuer och musik.

MAN behövde inte vara hungrig under dagen, då det fanns flera matstationer. Vid grillen sålde Askersby Kalasik Klubb 400 hamburgare som gick åt snabbt. I Pålsbyboden serverades skrädmjölsvåfflor, kaffe och bröd, dricka och varmkorvar, allt med rykande åtgång. På dansbanan fanns kaffe och smörgåsar att köpa och inne i Askersbygården serverades nävgröt och fläsk. Hela 190 portioner såldes och vid tretiden var det mesta slut. Detta var en dag att glädjas åt! ⁂

S/S Freja af Fryken

Ing-Britt Bergström, ordförande i Frejastyrelsen

Ångfartyget *S/S Freja af Fryken* är nu sjösatt. Lastning av fartyget gjordes den 27 augusti och sjösättningen skedde tidigt den 28 augusti. Vi kontaktade Mikael Kindberg som åtog sig att föreviga lyftet. Vi resonerade med "kommunfolket" om hur vi bäst skulle transportera *Freja* och blev väldigt bra bemötta. Alla inblandade var eniga om att allt skulle ske så diskret som möjligt.

KLOCKAN åtta på morgonen fredagen den 27 augusti ringde TV och ville vara med vid sjösättningen. De kom dock kvart i tio. Då låg *Freja* redan vid bryggan. Reportaget lades ut på nätet och visades i flera nyhetssändningar under söndagen.

LYFTET sköttes med den äran av Bolyft och LL Kranar. Transporten gjordes med precision av Karlstad Maskintransporter, Bertil Nilsson och hans två söner. Gänget har bistått *Freja* tidigare, så naturligtvis fick de frågan även denna gång. Inför sjösättningen kunde vi inte sätta på skorstenen och gösstaken. Anledningen var ledningen som hänger över vägen vid hembygdsgården. Monteringen fortsätter vid kaj i Fryksta. Aktertaket och soffan ska lyftas på, liksom vår nygamla spis. Svetsarbeten och fastsättning av mantågsnätet återstår.

VÄNNER och bekanta bistår föreningen på olika sätt, Anders Eliasson har skänkt ca 30 kubikmeter ved. Lennart Nyqvist har hämtat veden, skött sågning och klyvning till enmeterslängder som passar i *Frejas* panna. Eje Malm har sett till att vi fått rengöringsmedel att tvätta båten med.

MÅNDAGEN efter sjösättningen besökte vi Antikrundan i Borgvik och visade upp *Frejas* skeppsklocka. Sveriges Radio gjorde direktsändning från Fryksta och *Freja* dagen därpå. Gratulanterna står på kö och många förhör sig om man kan boka turer nästa sommar.

VI har valt att få hjälp med certifieringen och skrovbesiktningen är avklarad och godkänd. Provtryckning av ångpannan får vi spara till våren. Vid det tillfället ska allt finnas ombord, livflottar, flytvästar, brandsläckare, köksutrustning, möbler och alla skyltar ska vara på plats.

VI har diskuterat om att skaffa kameraövervakning på *Freja*. Den 1 november hade vi inbrott i *Freja* trots byggstaket och låst grind. Så långt vädret tillåter sker diverse arbeten på båten. Så småningom täcker vi *Freja* med presenningar inför vintern.

EN stor eloge till gänget som ägnat all sin lediga tid till ideellt arbete med *Freja*.

REGION VÄRMLAND har bidragit med 100 000 kr till förstudie av Frejahall. Vi erbjuder enkla föreläsningar med bildspel om 153-åriga *S/S Freja af Fryken*. ❋

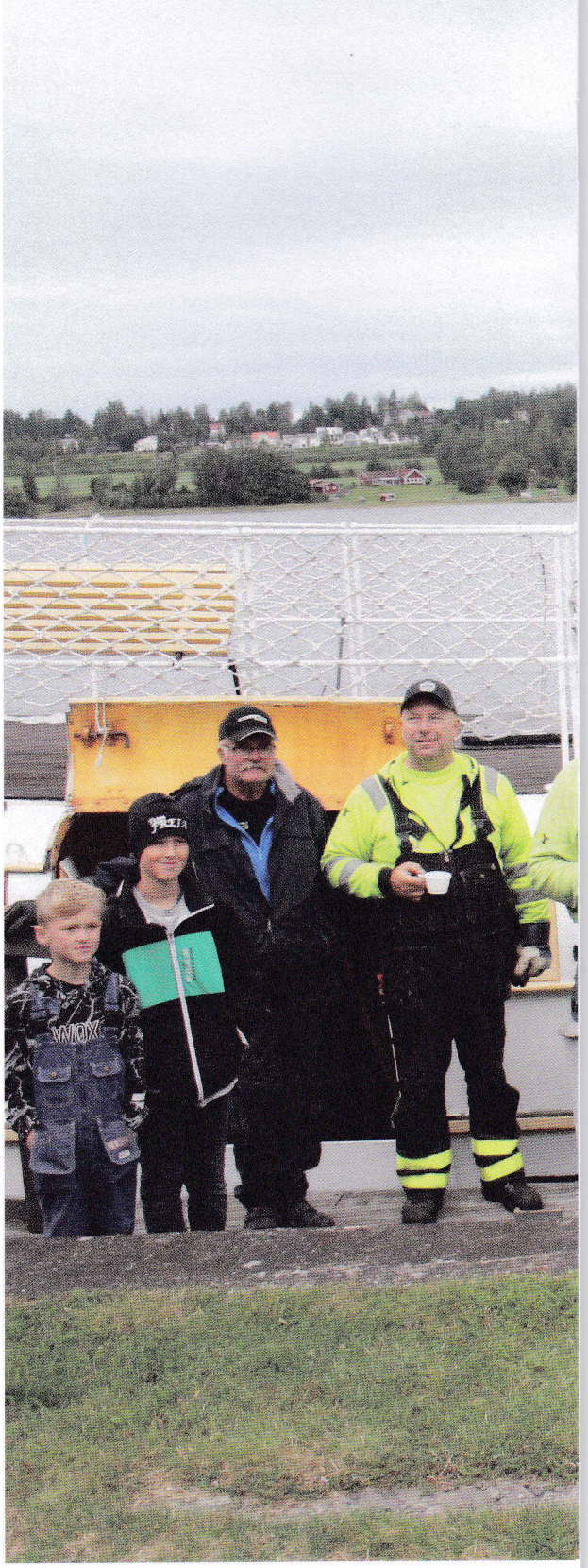

sjösatt

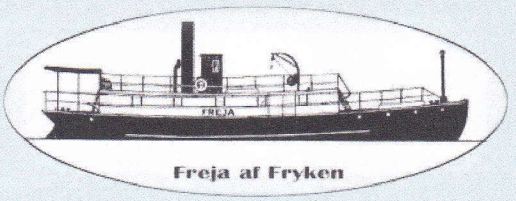

Transporten till Fryksta.

Fr.v. Vincent och Liam, Anders Holmstrand, Lars Berg, Tony Steen, Bengt Nilsson, Göran Eriksson, Olle Bergström, Ing-Britt Bergström, Bertil Nilsson på Karlstad Maskintransporter flankerad av sina söner Andreas och Henrik, Gert Säf. Foto. Mikael Kindberg.

Resan till Amerika

Av Ragnar Johansson

Axel Linné från Östanbjörke, Sunne emigrerade till Gladstone, Michigan, USA 1909. Han skrev ner sina upplevelser av resan från det han lämnade hemmet tills han kom fram till Gladstone. Jag fick kännedom om reseberättelsen av en dotterdotter till Axels yngsta syster. Hon hade i sin tur fått den av en granne som hade hittat den bland gamla papper. Efteråt har jag också fått reseberättelsen av en kusin till henne.

Berättelsen, i den form jag fått del av den, är skriven på maskin med svenska tecken. Jag skrev av den med de ord och med den stavning som finns i underlaget. Om Axel har skrivit den själv eller om det är någon annan som har skrivit ner hans berättelse framgår inte. Inte heller om den ursprungligen skrevs för hand och någon senare skrev ner den på maskin. Men en del i berättelsen tyder på att det är en avskrift för på ett ställe är ett ord ersatt med frågetecken vilket kan innebära att det inte gick att läsa vad det står. På ett annat ställe stod det "jag kan inte med pennan beskriva". Det tyder väl på att berättelsen har varit handskriven. Originalet är inte återfunnet.

"Den 27 april for jag hemma ifrån och begaf mig på resa till Amerika, det kändes allt liksom litet konstigt att fara hemma ifrån och ut i världen, från mor och föräldragården.

Vi foro hemma ifrån tidigt på morgonen den 27 april kl. halfsex på morgonen och så kom till Myra station vid tolvtiden efter att ha varit i Sörby och låtit hästen vila och så fick vi oss kaffe.

Sedan fick vi vänta på tåget till kl. 7 på kvällen, då bar det af och sedan gick det tills vi kom till Kil vid 11 eller 12-tiden där låg vi öfver natten, vi fick ganska bra logi och där sof vi ganska godt och sedan på morgonen kl. 9.30 så gick vi till Göteborg.

Så bar det af söderut under det vi lade station efter station bakom oss tills vi på aftonen kom till Göteborg där stod det en hel hop med hotellvaktmästare vid stationen och de ropade hvar och en namnet på sitt hotell och då sade en av kamraterna Olov Östholm att vi skulle följa med till hotell Västkusten Canadian Pacifics hotell, och då vi har gått en bit var vi där, och där fick vi vara i 2 dygn.

Vi var ut och såg på staden emellanåt det är en ganska fin stad men vi var också inne och skulle vila oss till vi skulle ut på Nordsjön.

På morgonen den 1 maj kl. 10 gick vi ombord. Våra kamrater bestämde sig för Canadien Pasificklinjen strax de kom till Göteborg men Wilhelm och jag vi höll i oss ända till på torsdagsaftonen tills vi skulle köpa biljetterna och var till flera kontor och frågade på priset och det var ungefär 15 kr. dyrare än den vi reste på och så tyckte vi det var ledsamt att gå från kamraterna där för vi var allt liksom lite bekymmersamma så vi följde med dem till slut.

Då vi kom till dockan fick vi stå där länge och väl i solen, det var så hett och vi blev trötta men till slut så fick vi gå ombord en och en i sänder. Då gick vi och vilade oss litet, sedan när alla fått plats så gick vi opp på däck och såg skaran som stod och vinkade då vi foro.

Sedan var vi opp och såg sista skymten av Sveriges kust. Då den hade försvunnit för våra ögon då gick vi och lade oss i våra bressar i fören, så vi fick allt känna då båten gungade.

På morgonen då jag skulle gå opp då kräkes jag så jag vet allt hur sjösjuka känns, den är svårare än någon kan tro. Jag åt två sillbitar på Nordsjön det var allt. Mina kamrater var också litet klena och då skall ni tro Tidemans droppar kom väl tillhands det var det bästa jag tog med mej.

Sedan gick det ganska bra och så på natten till måndag så var vi i Hull. Inget tåg gick öfver England på söndag så fick vi ligga på båten till måndagmorgon.

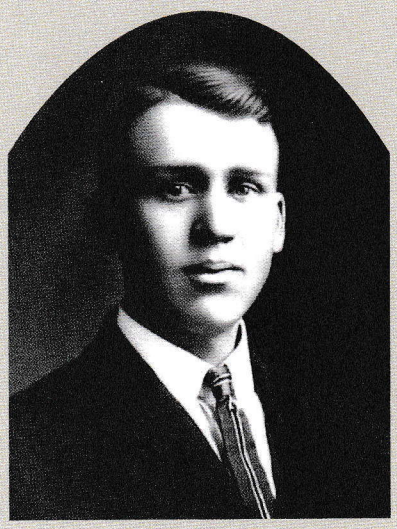

AXEL LINNÉ

Axel Linné född den 4 september 1891 i Östanbjörke Sunne var son till Per Linné och Augusta Jansdotter. Han var näst äldst av en syskonskara på fem barn, tre söner och två döttrar. Fyra av barnen emigrerade till Nordamerika endast den yngsta, en dotter, blev kvar i Sverige.

När Axel emigrerade 1909 så var han den första av barnen som reste. Hans far hade rest till Amerika i april 1905 och återvänt till Sverige i februari 1908. Samma år i november återvände han till Amerika och återkom i december 1910. Därefter blev han kvar i Sverige.

Axel dog i Amerika den 3 september 1911 av tyfoidfeber, dagen innan sin 20-årsdag.

Vi voro ut och såg på stan på söndag och så var vi till sjömanshemmet och fick oss mjölk det var gott att få för det var ganska varmt. Hull är en ful stad.

På måndag förmiddag gick vi af båten och så in i tullhuset, där skulle de gå igenom kappsäckarna men min rörde de aldrig men nog gäller det att passa på det man har. Därefter fick vi skjuts därifrån till stationen, då blev det på samma viset.

Vi fick stå där så man kunde bli uttröttad flera gånger och till slut då alla de andra

som skulle på de andra linjerna har gått fick vi gå en och en i taget igenom en trång port och visa våra biljetter, och då gällde det att ha reda på sitt sällskap på sådana platser.

Så skulle vi på tåget och då fick vi en hytt vad jag skall kalla för 6 personer och vi var 5 så vi hade gott om plats öfver England. Järnvägsvagnarna i England är afdelade för 6 personer i hvart rum och så en gång efter ena sidan på vagnen som går från den ena sidan till den andra. Där är det inget annat än glas till yttervägg så man kan stå där och se ut.

Resan öfver England gick ganska fint och jag kan säga att hela England är en enda stor stad än gick vi på backen och än gick vi öfver alla tak på en luftbana och än gick vi igenom en tunnel som kunde vara i öfver 10 min. att gå igenom, fastän tåget gick som blixten.

Hvart man såg gick det tåg eller fabriksskorstenar som det rök ur, men inte ett enda träd annat än buskar och träd som de planterat. Inte såg vi heller någon gärdesgård endast stenmurar och alla bäckar och älfar vore grävda som kanaler.

Fyra timmar efter att vi lämnade Hull var vi i Liverpol och där kom vi in i ett stort hus, och där var de med hästar och vi fick åka till hotellet. Det var ett stort hotell och där fick vi vara i 5 dagar.

Det första vi fick var middag och då skall ni tro det smakade gott att få kokt mat då åt vi riktigt skall jag säga. Det var långa dagar i Liverpol men det gick ändå till slut.

En kväll var vi till missionshuset det var det bästa och så var vi till dockan och såg på båtarna. Det var liflig sjöfart där nere, den ena båten gick så kom den andra. Det var skärgårdsbåtar. En afton var vi till en annan docka och såg på båten som skulle frakta oss över Atlanten. Det var en stor koloss Lake Manitalia? Som stod intill honom men den var liten emot den båten vi skulle gå på. Den hette Empress of Britain eller Kejsarinnan af Brittanien på svenska. Så var vi till museum där må ni tro det var mycket att se på, alla slags djur uppstoppade ända från tigern och elefanten och till den lilla råttan ja till och med spindlar och alla sorters fiskar som var lefande och så ormar.

Den 8 maj jag tror det var så skulle vi gå ombord då fick vi bråtт den morgonen ty då skulle vi opp tidigt vi skulle fara från hotellet klockan halv åtta då passade vi oss så vi fick komma på den första droskan det är stora åkdon för 2 hästar om ni har sett någon sådan där omnibus afbildad någon gång, det var en sådan vi åkte i. Vi satt på öfre våningen vi var väl en 25–30 personer på samma skjuts.

Efter kanske en ½ timma så var vi vid dockan vi var de första vid dockan och så fick vi stå där och fösta från den ena ändan på dockan till den andra tills på aftonen så fick vi gå igenom en och en emellan ett par karlar och då fick vi bestämt var vi skulle vara på båten.

Vi fick bokstäver på våra biljetter och så fick vi våran plats på båten ja jag kan inte med pennan beskriva hur det var vi fick vara framme i fören och det var hytter afdelade med bresänningar som vi fick vara i och en liten madrass och en dyna som var hård och rund som en kafle, där fick vi vara i 8 dagar.

Men Sätterman Wall Ragnar och Edvard de fick nummer på sina biljetter och det var nummer på hytten de fick de fick fint de, en riktig hytt för fyra personer så de fick intet att klaga öfver.

Vi kunde inte ha fått något sämre än vi fick och sågspån hade vi brässarna när vi skulle gå och lägga oss det var den någon som strödde på golfvet som strödde i brässarna också de frågar inte efter något.

Det var på undre däck de hade inrett så åt oss ty det var så mycket folk och så trångt så vi hade väl inte en tiondel vi i tredje klass. Det var över 1000 passagerare och 1:sta och 2:dra klass var väl inte mycket öfver 100 och de skulle ha allt det andra af båten. Men det skall väl så vara.

Sent på kvällen gick vi ut från kajen men då hade vi gått och lagt oss i våra båsar det var dåligt på Nordsjön men jag tror inte det var bättre på Atlanten med bäddar åtminstone maten var tämligen.

På natten styrde vi ut på Atlanten och då började det bli långa dagar ty vi hade inte mer är 15 meter i fyrkant att röra oss på i fria luften och så gick nu den ena dagen efter den andra och intet annat än himmel och vatten för ögonen vart man såg.

Så skulle vi undersökas af doktorer varenda dag tror jag det var, det var en riktig plåga ty då blev vi fösta i den smalaste gångar och hål som kunde tänkas och sedan fick vi gå en och en emellan ett par doktorer och mössan den skulle bäras i handen den förstås. Så skulle vi undersökas i ögonen de var de mest noga med. De vred och de vände så jag trodde de skulle förstöra dem om de inte var förstörda förut. Men det gick bra för oss alla i vårt sällskap.

Till slut när vi varit på sjön jag minns inte om det var 7 dagar så fick vi se land och sedan skulle vi igenom den långa kanalen och gick det så smått som om man varit på land så tror jag man skulle ha gått fortare till? så stod vi stilla för tidvattnet i 4 eller 5 timmar.

Men jag har glömt 2 dygn var vi ute för is och dimma den var så tjock att man kunde ej se 10 meter framför sej. Isen var

Emigrantångaren *S/S Calypso* lämnar Göteborg.

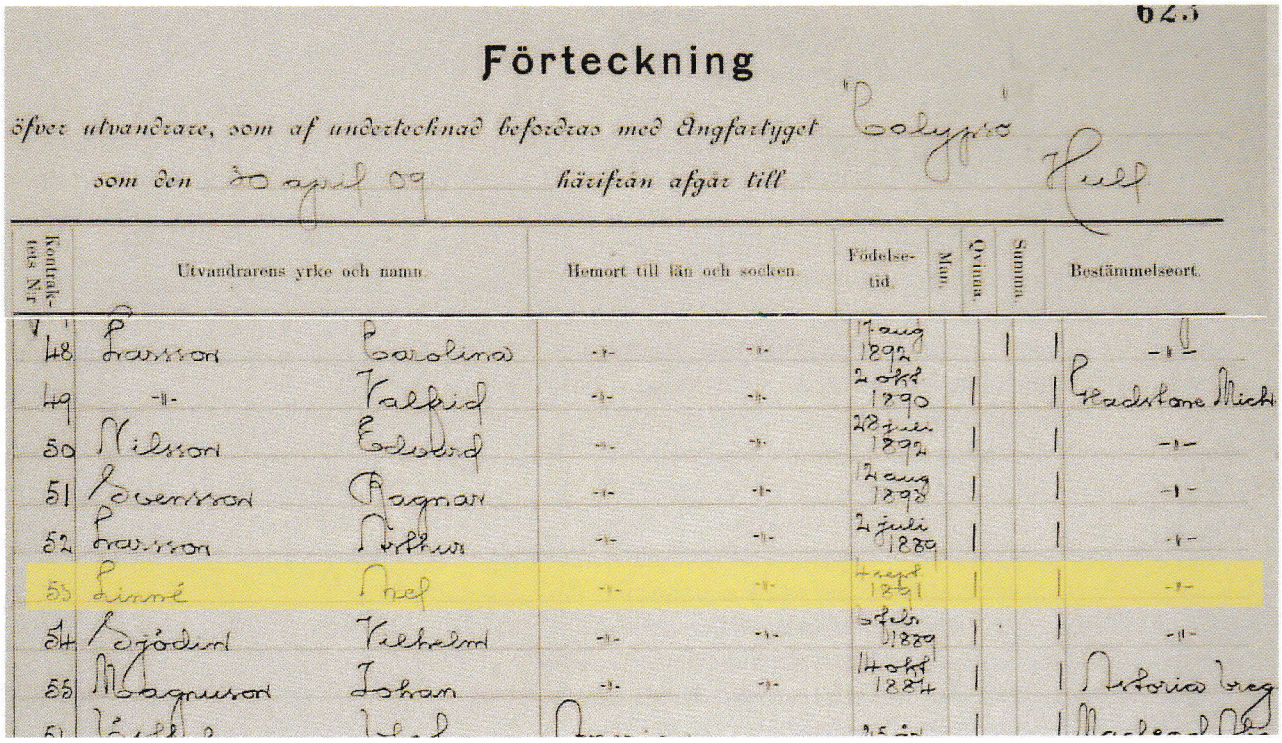

Förteckning

öfver utvandrare, som af undertecknad befordras med Ångfartyget Calypso

som den 30 april 09 härifrån afgår till Hull

Kontraktets Nr	Utvandrarens yrke och namn		Hemort till län och socken		Födelsetid	Man	Qvinna	Summa	Bestämmelseort
48	Larsson	Carolina	-"-	-"-	17 aug 1892		1	1	-"-
49	-"-	Valfrid	-"-	-"-	2 okt 1890	1		1	Gladstone Mich
50	Nilsson	Edvard	-"-	-"-	28 juli 1892	1		1	-"-
51	Svensson	Ragnar	-"-	-"-	12 aug 1898	1		1	-"-
52	Larsson	Arthur	-"-	-"-	2 juli 1889	1		1	-"-
53	Linné	Axel	-"-	-"-	4 sept 1891	1		1	-"-
54	Sjödin	Vilhelm	-"-	-"-	6 febr 1889	1		1	-"-
55	Magnuson	Johan	-"-	-"-	14 okt 1884	1		1	Astoria Oreg

så tjock på båten så den kunde inte gå. Bitar som var ett par meter höga. Vi såg också ett stort isberg som var lika högt som masterna på båten och så var det väl dubbelt så långt som båten.

Vi var nästan intill det ett tag då låg båten alldeles stilla ett tag ty dimman var så tjock och isen för tät. Det är vid sådana tillfällen som det kan hända en sammanstötning men då gäller det att blåsa och de blåste också på varje minut, och en visselpipa så grof så att när det blåste darrade hela båten.

Sen var vi i Evebech och då fick vi gå iland där jag tror det var den 15:de maj och så direkt ifrån båten till Kastlegården. Det var en het dag vi fick gå igenom en lång gång tills vi kom till huset där vi skulle in, då kom vi som skulle till Förenta staterna i en gång och de som skulle till Kanada i en annan gång. Vi kom på södra sidan väggen emot ett stort hus och solen stekte direkt på oss.

Där fick vi stå och trängas så svetten rann, ja de som hade barn då fick de plågas de fick stå och hålla dem ty har de släppt dem kunde de ha blivit ihjältrampade.

Till slut kom man till dörren där man skulle in oh då skulle de se på en lapp som vi fick på båten. Det var nummer på lapparna från 1 till 20 och jag och mina kamrater hade nummer 4 så vi kom i samma bås.

Innan vi gick in där så skulle vi in till en doktor som skulle se på ögonen igen och då vred han så jag trodde han skulle ha rökt ut dem. Vi fick sitta i de där båsarna i ett par timmar. Det var staket så höga så man nätt och jämt kunde se öfver dem när man stod opp.

Båsen var en 4 meter i fyrkant. Sedan skulle vi igenom en gång med ett lågt staket på båda sidor. I bortre ändan på staketet så satt det några herrar och skrev, och när vi kom dit blev man frågad om man hade arbete och många andra frågor. Mig frågade de om hur mycket pengar jag hade och hur gammal jag var, och ett par andra lediga frågor.

Sedan var det färdigt med frågor och allt, men norskarna de hade svårt ty de fick alla möjliga frågor och de var aldrig lika. Sent på kvällen då vi hade köpt oss lite mat så fick vi gå på tåget och då var det lite trefligare.

Då såg man än det ena än det andra men tänk sådana trakter berg och djupa dalar stora skogar och öde trakter som det inte fanns en buske en gång.

Järnvägen går igenom jag kan inte omta det var då långt ifrån skönt. Vi började var det sköna som alla amerikanare skryter med, jag har väl inte varit här länge än men jag har inte sett annat än smuts och elände.

På kvällen den 16 så kom vi till en plats som hette North Bay, det var sannerligen den fulaste plats i världen jag någonsin sett. Därifrån for de ifrån oss de som skulle till Wästern, då fick vi taga afsked af Johan Olov och Gustav, vi andra fick ligga där öfver natten, vi fick ligga i vagnen, den vi åkte på ni skall tro det var skönt.

Ja tänk hur man får fara, sedan på morgonen half 9 så fick vi gå därifrån det var måndagen den 17:de. Samma dag vi kom fram på aftonen eller kvällen klockan 9 så kom till en plats som hette Mannerique där kom en af pojkarna i Myr och Manuel i Bråttäppa på tåget och hälsade på oss, de var där och arbetade.

Kl. 10 var vi i Gladstone då var pappa och flera där och mötte oss och då skall ni tro jag var glad ty då var jag framme efter den långa tröttsamma resan.

Det var den 17:de maj 1909
Axel Linne"

(Axel skriver att de går i land i Evebech. Det skall nog vara Quebec.) ❋

Sunne
Tillbaka till framtiden

I Sunne finns en sällsynt idé-rikedom som gör platsen till en av de mest företagsamma i hela Sverige. Kom hit och upplev!

Sunne kommun
Kvarngatan 4, 686 80 Sunne
Tel 0565–160 00, kommun@sunne.se
sunne.se, facebook.com/sunnekommun

SUNNE | VÄRMLAND

Sunne församling • tel. 0565-68 88 00
www.svenskakyrkan.se/sunne

Kyrkoherde Hans-Viktor Krolovitsch
tel. 0733-66 13 65

Svenska kyrkan
SUNNE PASTORAT

När det ska firas
Har vi presenten

LEKiA

Följ oss på

SUNNE-BAZAREN
GLAS • PORSLIN • PRESENTER • KÖK • LEKSAKER • VÄSKOR
Kvarngatan 19, sunne • 0565-106 19

Carlssons Rör
i Sunne AB

Reparation • Oljebrännare
Installation • Service
Vatten • Värme
Pannor • Avlopp

Sörgårdsgatan 6
686 35 SUNNE

☎ **0565-311 19, 070-573 39 59**

"Marias vantar" – inget trassel

– Jag hoppas boken väcker nyfikenhet!
Inez Assk är högaktuell just nu, och detta på grund av minst två anledningar. Många av oss Sunnebor känner ju henne från början som textillärare. Men när jag skriver detta pågår en utställning på Sundsbergs Gård och samtidigt släpps boken *Marias vantar*, som är utgiven på Heidruns förlag.

– Det textila arbetet har varit både mitt arbete och största intresse, berättar hon på bokomslaget som har en leende Inez Assk med stickorna i högsta hugg.

Inez jobbade som textillärare i 40 år och många är de elever som fått goda råd i slöjden av henne. Hon bor kvar i Sunne efter sin pensionering, bara en frispark från Kolsvik, och har ett stort hjärta för sin bygd och våra kulturtraditioner.

De som besökt utställningen på Sundsbergs Gård och kanske nu även köper hennes bok blir snart övertygade om att hon nu stickat in en guldtråd som är användbar i vardagen.

– Jag hoppas att den här boken ska väcka din nyfikenhet till att forska i din egen släkt och därigenom bevara mönster och traditioner som ni har inom stickning, framhåller hon.

Boken är tydlig och lättläst, man behöver inte vara ingenjör för att förstå instruktionerna, och den är rik på fina illustrationer och foton och förmedlar även kunskap om näverstickning.

Titeln *Marias vantar* har sin förklaring i att Inez Assks mormorsmor, Maria Nordvall, var känd som bygdens stora "rosvantstickerska" i Finnsjön i Gräsmark. Hennes specialitet var mönsterstickade vantar som också fick en uppskattning från Gustaf VI Adolf i ett tackbrev daterat 1963.

Inez Assk har också hyllats för sin långa gärning inom hemslöjden och fått hederstiteln *Utmärkt värmländsk slöjdare*. Hon har hållit många kurser och bland annat nyligen deltagit i ett stickkafé på hembygdsgården i Sunne.

Bengt Krönström

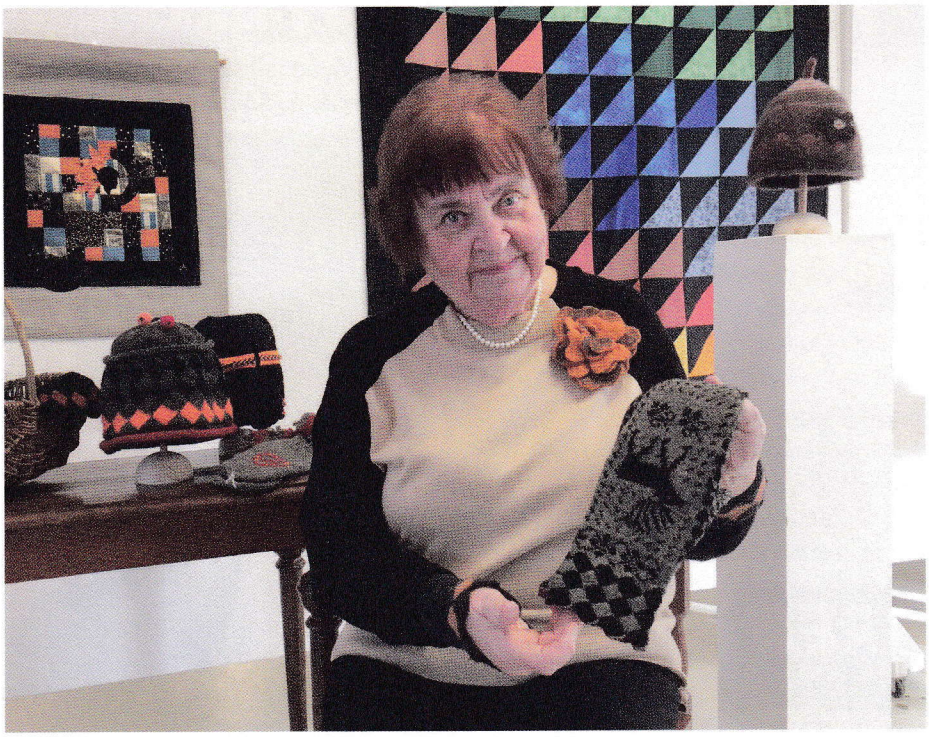

Inez Assk, omgiven av utställda alster på Sundsbergs Gård, och med kungavanten som Gustaf VI Adolf så tacksamt tog emot 1963. Nu ger hon även ut boken *Marias vantar*.

MARIA NORDVALL

Maria stickade vantar i hela sitt långa liv, ända upp emot 100 års ålder. Hon stickade säkert över hundra par vantar under sin livstid, eftersom hon hade turen att få bli 103 år med syn och motorik i gott skick. År 1962 kunde man läsa i *Fryksdals-Bygden* att hon slutat väva och mest ägnade sig åt att sticka. Man har svårt att tro att en 96-årig kvinna kunde åstadkomma så vackra och utsirade mönster med hjälp av garn och stickor.

Det sägs att stickning sänker pulsen och även att det stärker det konstruktiva minnet. Genom att räkna mönster stimuleras hjärnan och Maria mådde säkert bra av sin syssla. Hon hade lyckan att få vara vital intill sina sista dagar. Maria avled 1969, 103 år gammal.

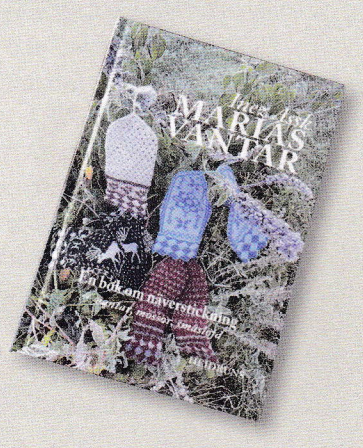

Nu har den kommit, Inez Assks nya bok, som kommer att sätta fart på stickorna.

ICA Supermarket
BBB Sunne
BRA BRETT & BILLIGT

0565-13540
ÖPPET ALLA DAGAR
08.00–22.00

ASKERSBY
BYGG AB
Tomas 070-600 21 70 • Johan 072-201 66 91

BROBY FÄRGHALL
ALCRO

ALLTID PERSONLIG SERVICE
FÄRG- OCH TAPETEXPERT
Butikens öppettider
Måndag – fredag 07–18
Lördagar 09–14

Bryggaregatan 3
686 30 SUNNE
Tel: 070-573 74 33 • 076-820 46 15
brobyfarghall@gmail.com

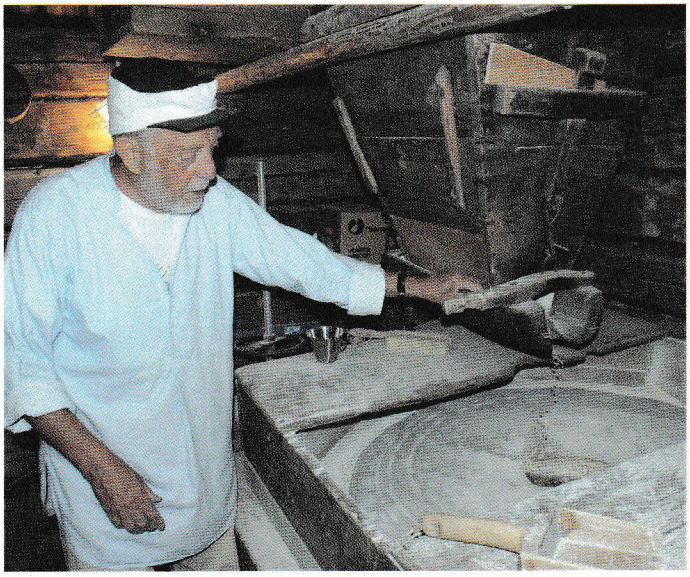

Till minne av
Lars Wennberg

1 augusti 1932–5 augusti 2021

Det var med stor sorg som vi i Sunne hembygdsförening fick beskedet att Lars Wennberg vid en ålder av 89 år lämnat oss. Lars blev sekreterare i Sunne hembygdsförening 1969 och föreningens ordförande 1970 och åtta år framåt. Under denna period skedde flyttning och uppförande av soldattorpet, smedjan och lanthandeln. Han tog initiativ till skolmuseet som finns i Anneforsskolan. Som representant för föreningen tog han del i arbetet med *Fryksdalsbanans Dag*, och tillkomsten av *Senna Fôr*, som beskriver kulturmärken i våra bygder. I början av 1970-talet lade Lars ned ett stor arbete med festveckan *Evi Gläja* där Broby Marknad ingick. De efterföljaren festdagarna *Senna Fôr*, leddes också av Lars.

UNDER Lars tid som ordförande drevs vandrarhemmet i föreningens regi, och hembygdsföreningens 50-årsjubileum 1973 firades under medverkan av dåvarande landshövdingen Rolf Edberg. Under denna period ordnades och registrerades museets samlingar. Lars såg till att Askersbytapeten i hembygdsgården restaurerades på ett pietetsfullt sätt. Han gjorde även en betydelsefull insats för att den gamla marknadsplatsen och att övningsfältet på Åmbergshea skulle dokumenteras. Skolornas teckningstävling med motiv ur Selma Lagerlöfs diktning pågick under åren 1971–1999 under Lars ledning. Under ett antal år var tävlingen riksomfattande.

NÄR Sunne kommun i slutet av 1970-talet beslutade att sälja Anneforsskolan kontaktade Lars kommunen och frågade om inte hembygdsföreningen kunde få ta över skolan och flytta den till hembygdsgården. År 1981 blev allt klart och flytten genomfördes. Lars hade då samlat skolmaterial och inrättat ett museum i källaren på Åmbergsskolan.

LARS blev hedersmedlem i Sunne hembygdsförening 2000 och fick för sina insatser motta hembygdsförbundets förtjänstnål och diplom. Då den gamla Tingsgården i Åmberg drabbades av hussvamp, 2005 gjorde Lars en stor räddningsaktion för att bevara Tingsgårdens unika miljö med både Tinghus och uthus skulle bli bevarade då de hade ett högt kulturhistoriskt värde. Lars var en drivande kraft i många kulturella aktiviteter som *Rättegångsspelen*, som uppfördes i den gamla Tingsgården. I samarbete med Fryksdalens Gille uppsattes för några år sedan informationsskyltar på gamla byggnader i Sunne och Lars framställde själv broschyren *Kulturvandra i Sunne*, i anslutning till detta.

SUNNE Bild- och Ljudarkiv bildades 2001 på initiativ av Lars. Arkivet kom att ha sina arbetslokaler på andra våningen i Anneforsskolan. Föreningen hade 1973 fått en stor fotosamling glasnegativ från fotografen Sven Karlsson, Foto-Karlsson, som nu kunde registreras, scannas och dokumenteras. Bildarkivet har mestadels genom åren varit bemannat med fyra personer som haft projektanställningar med scanning och registrering.

BÖCKER som Lars gett ut är *Haga, en stadsdel i Karlstad. Pråmkanalen, Trevåningen, Hus i Haga och lite annat, Häradsdomare Axel Jansson i Hälserud* samt *Fryksdalens Gilles jubileumsbok 1913–2002*, där han även var medlem. Lars har gjort många kulturupplevelser tillgängliga och utvecklat kulturlivet i Sunne – allt detta helt ideellt! Tack för alla trevliga stunder och ljusa minnen du lämnar kvar.

Styrelsen för Sunne hembygdsförening

Mai signerar sin bok *Allt har sin tid*.

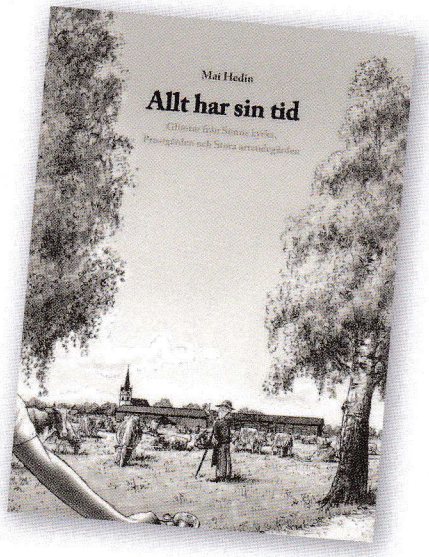

Till minne av Mai Hedin

21 februari 1921–12 oktober 2021

Mai Hedin, Sunne har avlidit i en ålder av 100 år. Hon efterlämnar dottern Margareta och sonen Gunnar med familjer. Det var med stor sorg och saknad som vi får meddela att vår mångåriga medarbetare i Sunne hembygdsförening har lämnat oss. Hon var en hängiven hembygdsvän och hade stor kunskap om vår lokala historia.

MAI föddes i en gammal radby, Askersby, som hon utforskat och utgett tre böcker om, *Bonden Gudmund och hans släkt*, 1981, *Askersby, en av Värmlands många bondbyar*, 1987, *Min historiebild av Askersby*, 1999. Som sonhustru till Nathan Hedin, kom hon också in i hembygdsarbetet, när en av hennes granngårdar blev hembygdsgård 1957.

HON valdes in i hembygdsföreningens styrelse och lade ner ett stort arbete när hon tillsammans med Ville Larsson ordnade samlingarna till museet och bokförde alla föremål där.

DET var hennes förtjänst att de handmålade tapeterna blev upptäckta och väl tillvaratagna på Askersbygården. Så småningom avgick hon ur styrelsen för att kunna fullborda sin forskning om Askersby och dess historia.

HENNES böcker *Allt har sin tid, Glimtar från Sunne Kyrka, Prostgården och Stora Arrendegården*, utgavs 2011 och hennes sista bok *Hälsningar från förr i tiden* utkom 2020.

MAI utnämndes 2003 till hedersmedlem i Sunne hembygdsförening. Sunne hembygdsförening vill tacka för ovärderliga insatser som för kulturarvet vidare.

Styrelsen för Sunne hembygdsförening

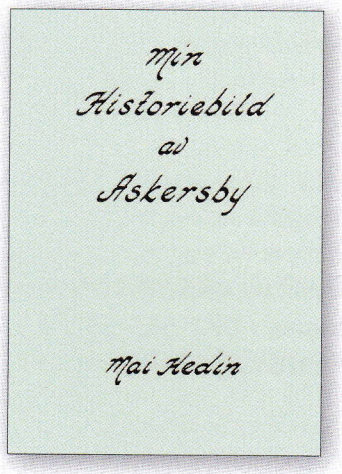

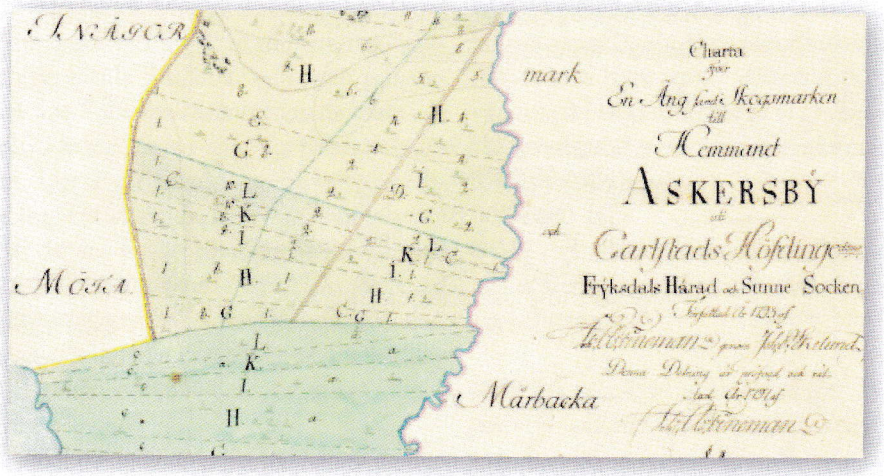

VANLIG GRAFISK FORM
KM IDÉ

☆ Reklamfoldrar
☆ Vykort
☆ Tidningar
☆ Boklayout
☆ Hemsidor
☆ Annonser
☆ Bildbyrå

Kjell Sundström
0565-303 20 • 070-351 28 32
kjell@km-ide.se • www.km-ide.se

JÖNSSONS BUSS
0565-921 22

I samarbete med vårt dotterbolag
Go 4 Adventure

* Hos oss hittar ni drömresan
* Vi skräddarsyr även resor för grupper och föreningar

0565-921 22
Transportvägen 2
686 31 SUNNE

www.jonssonsbuss.se
www.go4adventure.se

nya sunne grossisten
Företagsleverantören i Fryksdalen

Kontorsmateriel – Emballage – Torkpapper
Dricka – Konfektyr – Snabbmat

Norrgårdsgatan 9 A
686 35 SUNNE
Tel. 0565-100 87

www.sunnegrossisten.com

Carinas Klo & Klös

Vi har ett stort utbud av produkter och foder passande för de allra flesta sällskapsdjuren

BRYGGARGATAN 3 • 686 30 SUNNE
carinaskloklos.se • 072-555 59 33
carinasklo.klos@gmail.com

SUNNE JÄRNHANDEL

Sunne Järnhandel AB

Allégatan 13
0565-13500

STÖRST UTBUD AV TIDNINGAR I FRYKSDALEN!

Vykort
Godis
Choklad
Dricka

Glass
Böcker
Te i lösvikt
med mera

GENERÖSA ÖPPETTIDER
MÅN–FRE 06⁰⁰–18⁰⁰, LÖR–SÖN 08⁰⁰–15⁰⁰

SVENSKA SPEL

ATG

WESTERN UNION
MONEY TRANSFER

Direkten

KVARNGATAN 3 • 0565-12945

BERGQVIST
GUMMIVERKSTAD AB SUNNE 0565-71 14 35
Industrigatan 9, 686 30 SUNNE

däck och fälgar
till allt som rullar

SVAHN'S
Färg, Jakt & Bygg

ÖPPET
MÅNDAG–FREDAG 8–17
LÖRDAG 10–13

Sörgårdsgatan 6, Sunne
0565-100 95

Hjerpe Buss AB

Lövstaholm

Beställningstrafik

Linjetrafik

Skolskjutsar

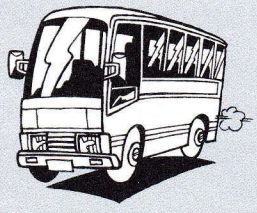

Lars Hjerpe 0565-85078
www.hjerpebuss.se

LBC WETAB

SUNNE 0565-71 12 55
TORSBY 0560-120 60

VI UTFÖR
Transporter ▪ Maskinarbeten
Krossning av berg ▪ Väggrusning

VI LEVERERAR
MAKADAM ▪ GRUS ▪ SAND
MATJORD ▪ TÄCKBARK
CONTAINERUTHYRNING

www.lbcwetab.se

AB KARL HEDIN

PLANTA TILL PLANKA FRÅN

Rönna Väg 11, Tel 0565-135 20
Måndag–Fredag 7–17
Lördag 9–13
www.abkarlhedin.se

RANUNGERS TRÄDGÅRDSSERVICE

070 33 747 17

RANUNGERS EL- & TRÄDGÅRDSSERVICE AB
TONERUD 172
686 94 ROTTNEROS

Sunne Hembygdsgårds B&B och Glasscafé

Text och foto: Bengt Krönström

Vi behöver samarbeta mer!

Det är nu tredje året som Ingrid Lokker och Marco Hollander driver B&B (Bed and Breakfast) på Sunne hembygdsgård, och andra säsongen med glasscafé, efter att paret flyttade till Sunne från Holland 2019.

Ingrid ser tillbaka

– Vi drabbades ju likt många andra av ett tapp av övernattningar under Coronakrisen, så vi bestämde oss för att även satsa på glasscaféet och det blev mycket lyckat. I vinter ökar vi på med något nytt igen, med Afternoon Tea, berättar Ingrid. När hon sammanfattar året 2021, så har det varit bra mycket bättre än 2020.

– Det har varit mer folk som övernattat och i glasscaféet har det varit mycket fryksdalingar, konstaterar hon och fortsätter.

– B&B-gästerna har kommit från hela Sverige och från att vi tidigare varit vana vid ennattsövernattningar, så har det i år blivit mer av två och tre nätter. Västanå Teater betyder mycket för oss, liksom de klassiska besöksmålen Rottneros Park och Mårbacka. Men en aktiv semester efterfrågas alltmer, som att vandra och att cykla. Det här går att utveckla mycket mer om vi samarbetar i Sunne. Vi måste våga testa.

– Vi funderar på en butik i receptionen.

I somras besökte Ingrid och Marco Trollstigen i Lesjöfors och blev eld och lågor över vad man fick se.

– Tänk om vi kunde ordna något sådant här för barnfamiljer i terrängen runt hembygdsgården, säger hon.

Som inflyttade från det tätbefolkade Holland ser Ingrid och Marco saker som det för oss i Sunne är lätt att bli hemmablinda för.

– Ta bara det här med naturen, alla ytor att vara på, och frånvaron av storstadsstressen. Efter att vi kommit till Sunne har vi blivit rika på mycket annat än pengar. Jag har astma och kan andas frisk luft och vi har fått ett bra liv, framhåller Ingrid Lokker.

Vem kan motstå frestelsen av glass gjord på bara naturliga ingredienser och efter italienskt recept? Undrar Ingrid Lokker.
Inte Sunne-Bygdas utsände!

Välkomna till

SUNNE HEMBYGDSFÖRENINGS
ÅRSMÖTE 2022

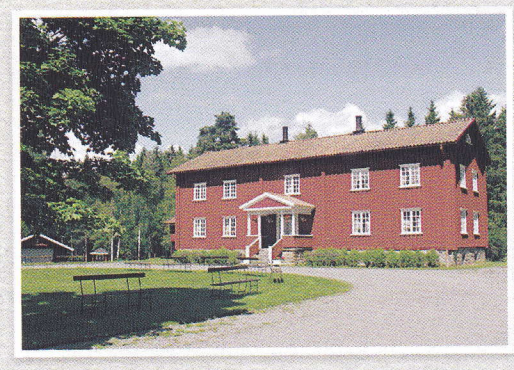

SUNNE

Söndag 6 mars 15.00
i Askersbygården

Program:
Årsmötesförhandlingar.
Vi bjuder på kaffe och smörgåstårta.

Styrelsen

VILL DU OCKSÅ HJÄLPA TILL?
Hembygdsföreningen vill utveckla verksamheten med aktiviteter och evenemang. Därför behöver vi din hjälp. Vill du veta mer? Kontakta Tomas Berglund 070-600 21 70

DigitalTryckNu, ONSALA 2022